

บทที่ ๕

ไวยากรณ์ไทยตามทฤษฎีปริวรรต

๕.๑ ความนำ

ในบทที่ ๔ เราได้เห็นการวิเคราะห์โครงสร้างภาษาไทยตามทฤษฎีภาษาศาสตร์สมัยใหม่ไปแล้วทฤษฎีหนึ่ง นั่นคือทฤษฎีโครงสร้าง ในบทนี้จะได้เห็นการวิเคราะห์ตามทฤษฎีสมัยใหม่อีกทฤษฎีหนึ่ง นั่นคือทฤษฎีปริวรรต

ในบทที่ ๒ ได้กล่าวไว้แล้วว่า ทฤษฎีภาษาศาสตร์ในสหรัฐอเมริกาในยุคหลังสงครามซึ่งพัฒนาต่อมาจากยุคของ โบแอส ชาเพียร์ และ บลูมฟิลด์ นั้นจะเห็นได้ในงานของแฮร์ริส และในไวยากรณ์โครงสร้างหลายรูปแบบ แต่ที่มีอิทธิพลมากที่สุดก็คือการพัฒนาไวยากรณ์เพิ่มพูนของชอมสกีและศิษย์รุ่นต่อมา ไวยากรณ์นี้เรารู้จักกันในนามว่าไวยากรณ์ปริวรรต

การวิเคราะห์โครงสร้างของภาษาไทยตามแนวโน้มปรากฏในงานของ เจลา ไชยรัตน์ ในปี ค.ศ. ๑๙๖๑ ต่อมา ศาสตราจารย์ ดร.อุดม วโรตม์สิขิตต์ ได้วิเคราะห์ภาษาไทยในวงกว้างขึ้น โดยเสนอเป็นวิทยานิพนธ์ปริญญาเอกต่อมหาวิทยาลัทยเทกซัส ในปี ค.ศ. ๑๙๖๓ ชื่อเรื่อง "Thai Syntax: an Outline"

อาจจะกล่าวได้ว่า ศาสตราจารย์ ดร.อุดม วโรตม์สิขิตต์ และ ศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรน ภาณุพงศ์ ได้วิเคราะห์โครงสร้างภาษาไทยตามทฤษฎีภาษาศาสตร์สมัยใหม่ในเวลาใกล้เคียงกัน แต่ใช้ทฤษฎีต่างกัน และกระทำในคนละประเทศ จากนั้นท่านทั้งสองก็มีโอกาสได้นำแนวคิดดังกล่าวเข้ามาเผยแพร่ในประเทศไทย โดยศาสตราจารย์ ดร.วิจิตรน มีโอกาสเผยแพร่ในคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ส่วนศาสตราจารย์ ดร.อุดม มีโอกาสเผยแพร่ในกรมการฝึกหัดครู จากนั้นก็ได้นำมาสอนใน

มหาวิทยาลัยรามคำแหงในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ในวิชาภาษาศาสตร์ ส่วนศาสตราจารย์ ดร.วิจิตร ได้นำมาสอนในมหาวิทยาลัยรามคำแหงในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ จึงนับได้ว่าการวิเคราะห์ภาษาไทยในแนวทางที่ต่างกันมากนี้ ได้มีโอกาสเผยแพร่เคียงคู่กันมาโดยตลอด

งานการวิเคราะห์ภาษาไทยตามทฤษฎีปริวรรตของศาสตราจารย์ ดร.อุดม ปรากฏเป็นครั้งแรกในมหาวิทยาลัยรามคำแหง ในตำราภาษาศาสตร์เบื้องต้น และต่อมาได้ปรากฏในตำรา ไวยากรณ์ไทยในภาษาศาสตร์ อย่างละเอียด

จะได้กล่าวถึงงานในตำราทั้งสองเล่มนี้ เพื่อชี้ให้เห็นแนวคิด และเปรียบเทียบกับ การวิเคราะห์แบบอื่น ๆ ที่ได้กล่าวถึงไปแล้วในบทก่อน ๆ

๙.๒ แนวคิดของไวยากรณ์ปริวรรต

ขอมสกี ยังคงสืบทอดแนวคิดของนักไวยากรณ์โครงสร้างในด้านการศึกษ ภาษาโดยใช้วิธีการที่เป็นวิทยาศาสตร์ แต่แตกต่างออกไป โดยเห็นว่า การศึกษา ไวยากรณ์มีกระบวนการศึกษาเช่นเดียวกับการศึกษาวิทยาศาสตร์สาขาอื่น ๆ เช่นกัน นั่นคือ ต้องมีการสังเกตปรากฏการณ์ แล้วตั้งข้อสรุปที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ ของปรากฏการณ์เหล่านั้นและทำนายปรากฏการณ์ใหม่ ๆ ได้ด้วย ข้อสรุปที่ได้ ก็คือ ระเบียบทางไวยากรณ์ หรือ กฎไวยากรณ์ต่าง ๆ ซึ่งจะให้คำอธิบายความสัมพันธ์ทาง โครงสร้างของรูปประโยคที่ปรากฏในข้อมูลที่ได้รวบรวมไว้ และใช้อธิบายลักษณะ ประโยคที่อาจไม่ได้ปรากฏในข้อมูล แต่เป็นลักษณะประโยคที่เข้าข่ายว่าใช้ได้ภาษา นั้น ๆ

เราจะได้เห็นต่อไปว่า แนวคิดเช่นนี้มีอิทธิพลต่อการวิเคราะห์ภาษาไทยอย่างไร

๙.๓ เสียงพยัญชนะไทย

เรื่องเสียงพยัญชนะไทยมีกล่าวถึงไว้ในตำราภาษาศาสตร์เบื้องต้น โดยได้ชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างเสียงกับหน่วยเสียง วิธีการหาหน่วยเสียงก็ใช้ minimal

pairs เช่นเดียวกับ โครงสร้างภาษาไทย แต่ใช้ภาษาไทยว่า คู่เทียบเสียง ส่วน โครงสร้างภาษาไทย ใช้ว่าคำเทียบคู่ จำนวนพยัญชนะต้นมีเท่ากันคือ ๒๑ หน่วยเสียงดังนี้

สัญลักษณ์ ตามแบบสากล	คำตัวอย่าง	สัญลักษณ์ ที่ใช้อักษรไทย
/p/	ปาน ปั้น	/ป/
/ph/	พาน	/ฟ/
/b/	บาน บั้น	/บ/
/t/	ตาด	/ต/
/th/	ทาน ท่าน	/ท/
/d/	ดาด ดั้น	/ด/
/k/	กานท์ กั้น	/ก/
/kh/	คาน คั้น	/ค/
/ʔ/	อาน อั้น	/อ/
/c/	จาน	/จ/
/ch/	ชาน	/ช/
/f/	ฟาน ฟั้น	/ฟ/
/s/	ซาน สั้น	/ซ/
/h/	ฮั้น	/ฮ/
/m/	มาน มั้น	/ม/
/n/	นาน นั้น	/น/
/ŋ/	งาน	/ง/
/r/	ราน	/ร/
/l/	ลาน ลั้น	/ล/
/w/	วาน	/ว/
/y/	ยาน	/ย/

(อุดม วโรตมสิภยชาติ, ๒๕๓๙: ๖๕)

ส่วนหน่วยเสียงพยัญชนะตัวสะกดนั้น ก็มี ๙ หน่วยเสียงเช่นเดียวกัน โดยที่ ๘ หน่วยเสียงแรกตรงกับแม่ กบ กค กก กม กน กง เกอຍ เกอว ตามอักษรวิธีเดิมของไทย ส่วนหน่วยเสียงที่ ๙ คือ /ŋ/ นั้น ถือว่าเป็นหน่วยเสียงในรูปเดิม (underlying form) แต่เกิดการปริวรรต เสียงนี้จึงหายไปจากโครงรูปผิว ตัวอย่าง เช่น คำว่า อะไร รูปพื้นฐานจะเป็น /ʔaʔray/ โดยที่ /ŋ/ ตัวแรกคือพยัญชนะต้น ส่วน /ŋ/ ตัวหลังคือพยัญชนะตัวสะกด แต่เมื่อพยางค์แรกไม่มีเสียงเน้น /ŋ/ จึงหายไป กลายเป็น /ʔaray/ หรือ a-ray/ ความแตกต่างอีกประการหนึ่งที่สังเกตได้ในที่นี้ก็คือ โครงสร้างภาษาไทย ใช้ /j/ แทน /y/ ส่วน ภาษาศาสตร์เบื้องต้น ใช้ /y/ แทน /y/ และถือว่า /y/ กับ /w/ เป็น อัมสระ (semivowel)

๙.๔ เสียงสระไทย

การกำหนดหน่วยเสียงสระไทยก็ใช้วิธีเดียวกันกับการกำหนดเสียงพยัญชนะแล้วสรุปหน่วยเสียงสระไทยออกมาได้ดังนี้คือ

๙.๔.๑ สระเดี่ยว

มี ๑๘ หน่วยเสียง คือ

/i/	หรือ	/i/	อย่างในคำ	กิน บิน ลีน
/ii/	หรือ	/ii/	อย่างในคำ	ปิ่น ธิบ ติต
/e/	หรือ	/e/	อย่างในคำ	แก้ง เรง เม่น
/ee/	หรือ	/ee/	อย่างในคำ	เกรง เอม เก้ง
/æ/	หรือ	/æ/	อย่างในคำ	แก้ง แ่วน แพะ
/ææ/	หรือ	/ææ/	อย่างในคำ	แต่ แรม แม้ว
/u/	หรือ	/u/	อย่างในคำ	ยัด ชีม ตึก

/ ี /	หรือ	/ii/	อย่างในคำ	ปลื้ม ดีอ จืด
/เอะ/	หรือ	/ə/	อย่างในคำ	เงิน เป็น เยอะ
/เอ/	หรือ	/əə/	อย่างในคำ	เธอ เดิน เสริม
/ะ/	หรือ	/a/	อย่างในคำ	ง่า สังกั จะ
/า/	หรือ	/aa/	อย่างในคำ	งา จาน อยาก
/ุ/	หรือ	/u/	อย่างในคำ	จุ ชุง คุด
/ู/	หรือ	/uu/	อย่างในคำ	หู่ ฮุม หูด
/เะ/	หรือ	/o/	อย่างในคำ	โต๊ะ นม บด
/เ/	หรือ	/oo/	อย่างในคำ	โต โรง โหล
/เาะ/	หรือ	/ə/	อย่างในคำ	เบาะ ปอน ก็
/อ/	หรือ	/əə/	อย่างในคำ	บอ ขอบ นอน

(อุดม วโรตม์สิขติตถ์, ๒๕๓๙: ๗๕)

๙.๔.๒ สระประสม

มี ๖ หน่วยเสียง คือ

/เ-ยะ/	หรือ	/ia/	อย่างในคำ	เดี่ยะ เมี่ยะ เขี่ยะ
/เ-ย/	หรือ	/iia/	อย่างในคำ	เมี่ย เรียน เบียด
/เ-อะ/	หรือ	/ia/	อย่างในคำ	เดียด เกือก
/เ-อ/	หรือ	/iia/	อย่างในคำ	เรื่อ เดือน เขื่อน
/เ-วะ/	หรือ	/ua/	อย่างในคำ	ผัวะ ยัวะ จิวัก
/เ-ัว/	หรือ	/uua/	อย่างในคำ	กลัว บวม ด้วย

(อุดม วโรตม์สิขติตถ์, ๒๕๓๙: ๗๕-๗๖)

จะเห็นได้ว่า นอกจากจะใช้ตัวอักษรต่างกันแล้ว การพิจารณาเรื่องสระประสม
ยังต่างกันอีกด้วย ดังนี้

โครงสร้างภาษาไทย

๑) เอียะ/เอีย เป็นเสียงย่อย
ของหน่วยเสียงอันเดียวกัน
อีวะ/อีว เป็นเสียงย่อย
ของหน่วยเสียงอันเดียวกัน
เพราะ "ข้างหลังเสียงสระสั้น
จะมีเสียง /r/ ปรากฏได้
เพียงเสียงเดียวเท่านั้น จะ
ไม่มีเสียงพยัญชนะอื่น ๆ
ปรากฏได้เลย เช่น
เพียะ เพียร
พิวะ เบียด
ควร บวช

๒) ไม่ถือว่า เอือะ เป็นหน่วยเสียง

๓) ถือว่าสระประสมลงท้ายด้วย
เสียง /i/ และ /u/ ได้
เช่น
นัย /nai/ = n + ai

ภาษาศาสตร์เบื้องต้น

เอียะ เอีย อีวะ อีว เป็นคนละ
หน่วยเสียง เพราะหาคู่เทียบ
เสียงได้ ดังนี้
เพียะ กับ เพีย
อีวะ กับ อีว
จี้วะ กับ จี้ว

ถือว่า เอือะ เป็นหน่วยเสียง

ถือว่าเป็นอัมสระ อยู่ในฐานะ
พยัญชนะ เพราะเกิดตามหลัง
เสียงสระได้ เช่น
นัย /nay/ = n + a + y

๙.๕ เสียงวรรณยุกต์ไทย

เสียงวรรณยุกต์คือเสียงสูงต่ำที่เกิดขึ้นในภาษา เพื่อประโยชน์ในการให้ความ
หมายของคำที่มีเสียงพยัญชนะและสระเหมือนกันได้มีความหมายต่างกัน ในภาษา
ไทยมี ๕ หน่วยเสียง คือ

หน่วยเสียงวรรณยุกต์สามัญ	เป็นระดับเสียงกลาง ๆ ไม่ใช่เครื่องหมายใด
หน่วยเสียงวรรณยุกต์เอก	เป็นเสียงเสมอ ระดับเสียงอยู่ต่ำกว่าเสียงสามัญ ใช้เครื่องหมาย / ˊ /
หน่วยเสียงวรรณยุกต์โท	เป็นเสียงขึ้นลง เริ่มจากระดับสูงกว่าเสียงสามัญ แล้วลดต่ำลงเท่ากับเสียงเอก ใช้เครื่องหมาย / ˋ /
หน่วยเสียงวรรณยุกต์ตรี	เป็นเสียงขึ้นลง เริ่มจากระดับสูงเท่ากับเสียงโท คงระดับอยู่ระยะหนึ่งแล้วตกลงมาเล็กน้อย แต่ไม่ถึงระดับสามัญ ใช้เครื่องหมาย / ˊˋ /
หน่วยเสียงวรรณยุกต์จัตวา	เป็นเสียงขึ้นลง เริ่มจากระดับต่ำกว่าเสียงเอก แล้วขึ้นไปสูงเท่าเสียงตรี ใช้เครื่องหมาย / ˋˊ /

(อุดม วโรตม์สิขิตติ์, ๒๕๓๙: ๙๕)

การบรรยายลักษณะขึ้นลงของเสียงอาจจะต่างจากโครงสร้างภาษาไทยบ้างเล็กน้อย แต่เครื่องหมายที่ใช้นั้นเหมือนกัน สิ่งที่เหมาะสมกันก็คือ ทั้งสองเล่มนี้แยกเรื่องหน่วยเสียงออกจากเครื่องหมายวรรณยุกต์ ' ˊ ˋ ˊˋ ˋˊ ' ที่ปรากฏในระบบการเขียน

๙.๖ แนวคิดเกี่ยวกับไวยากรณ์

แนวคิดเกี่ยวกับไวยากรณ์ของ ศาสตราจารย์ ดร.อุดม วโรตม์สิขิตติ์ มีกล่าวไว้อย่างชัดเจนในหนังสือ ไวยากรณ์ไทยในภาษาศาสตร์ ว่า

ไวยากรณ์ของแต่ละภาษาย่อมแตกต่างกันเพราะทุกภาษามีความแตกต่างกัน แต่ทุกภาษาก็มีความเหมือนกันใน *ไวยากรณ์สากล* หรือ *ลักษณะสากลทางภาษาศาสตร์* ที่ทุกภาษามี นาม กริยา สังขยา (แสดงจำนวนและเลขลำดับ) มีโครงสร้างเล็ก โครงรูปผิว มีการ परिवรรต เป็นต้น โครงรูปเล็กปราศจากความกำกวม เพราะให้ความหมายเป็นเอกนัย ส่วนโครงสร้างผิวอาจจะให้ความกำกวม เพราะการ परिवรรตทำให้โครงสร้างเล็ก ที่ต่างกัน เปลี่ยนมาเหมือนกันเมื่อปรากฏเป็นโครงสร้างผิว แต่ถ้าหากมีส่วนโต้แย้ง (argument) หรือส่วนประกอบ (constituent) อื่นเพิ่มเติมขึ้นมา ความกำกวมก็จะหายไป เพราะลักษณะความเกินจำเป็น (redundancy) มาช่วยเป็นสัญญาณบังคับให้ข้อความข้างต้นกระจ่างขึ้น ในภาษาไทยมีการเรียงคำจากซ้ายไปขวา โดยส่วนหลักจะอยู่หน้าสุด ส่วนขยายจะอยู่ทางขวาของส่วนหลัก เกณฑ์ในการจำแนกประเภทของคำจะยึดตำแหน่งของคำ หน้าที่หลักของคำ รูปลักษณะของคำ การใช้คำในประโยค และการไม่ให้ความหมายเป็นเกณฑ์ในการจำแนกประเภทของคำ *ปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics)* ทางภาษาเป็นเรื่องที่นักภาษาศาสตร์ปัจจุบันควรสนใจ เพราะเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการใช้ภาษาในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่ประโยคที่พบเฉพาะในตำราไวยากรณ์ หรือ ที่ใช้อย่างมีแบบแผนเท่านั้น

(อุดม วโรตม์สิขิตต์, ๒๕๓๙: ๑๐)

จะเห็นได้ว่าแนวคิดเรื่อง *ไวยากรณ์สากล* หรือ *ลักษณะสากลทางภาษา* หรือ *สากลลักษณะภาษา (language universal)* เป็นแนวคิดที่เริ่มมาจากเลนาร์ต บลูมฟิลด์ ในทศวรรษ ๑๙๕๐ ผู้ที่มีอิทธิพลยิ่งในช่วงต่อมาก็คือโนม ชอมสกี ซึ่งทำให้ทฤษฎี परिवรรตเป็นที่ยอมรับกันเป็นอย่างมาก แนวคิดเรื่อง *ความรู้ในภาษา (competence)* กับ *การใช้ภาษา (performance)* ของเขาได้พัฒนาต่อมาเป็น *ปฏิบัติศาสตร์* หรือ *วจนปฏิบัติศาสตร์ (Pragmatics)*

๔.๗ โครงสร้างทางไวยากรณ์

โครงสร้างทางไวยากรณ์ในภาษาไทยมีด้วยกัน ๔ แบบ คือ แบบขยาย มีส่วนหลักนำหน้า ส่วนขยายตามหลังเป็นส่วนมาก นอกจากสิ่งขยายที่เป็นส่วนขยายจะนำหน้าส่วนหลัก แบบแยก มีส่วนหน้าและส่วนหลัง แบบเชื่อมและหรือ มีส่วนโต้แย้งหน้าและส่วนโต้แย้งหลังที่คล้ายตามกันหรือให้เลือกได้หรือขัดกัน แบบเชื่อมอนุกรม มีส่วนโต้แย้งมากกว่าสองส่วนขึ้นไป นำมาเข้าอนุกรมหรือเรียงร้อย และ แบบซ้อน มีส่วนโต้แย้งหน้าและส่วนโต้แย้งหลังที่เป็นสิ่งเดียวกันหรือบุคคลเดียวกัน

(อุดม วโรตม์ลิขิตต์, ๒๕๓๙: ๑๖)

๔.๗.๑ โครงสร้างแบบขยาย

โครงสร้างแบบขยายจะมีส่วนหลักนำหน้าและส่วนขยายตามหลังและทำหน้าที่ขยายส่วนหลักที่มาข้างหน้า เช่น

- (๑) เมืองนี้ไม่มีนักเลง
- (๒) ครูกำลังเขียนบนกระดานดำ
- (๓) อย่าลืมเอาเงินมาด้วย
- (๔) เธอสามวันดี สิวขึ้น

คำที่ขีดเส้นใต้คือส่วนหลัก คำที่เป็นตัวเอนคือส่วนขยาย ในประโยค (๑) นี้ ซึ่งเป็น นิยมลักษณะ ทำหน้าที่เป็นส่วนขยายส่วนหลักซึ่งเป็นนาม ในประโยค (๓) มา ขยายเอา โดยมี "เงิน" ซึ่งเป็นนามคั่น

สิ่งใหม่ที่ตำราเล่มนี้เสนอขึ้นมาก็คือ ข้อ (๒) นาม กระดานดำ เป็นส่วนขยายของ บน ซึ่งเป็นนามเช่นกัน ส่วน "บนกระดานดำ" ถือว่าเป็น สถานวิเศษณ์ ทั้งนี้เพราะตำราเล่มนี้ถือว่า ในภาษาไทยไม่มีบุพบท

ส่วนข้อ (๔) นั่นก็คือตัวอย่างหนึ่งของการปริวรรต นั่นคือ ประโยคนี้ อนุพันธ์
มาจากประโยค (๕)

(๕) เธอดีสามวัน ไซ้สี่วัน

สาม กับ สี่ ขยาย วัน แต่ตำแหน่งของส่วนขยายกลับไปนำหน้าส่วนหลัก เพราะอิทธิ
พลของภาษาจีน เช่น โอเลี้ยง มาจาก โอว แปลว่า คำ และ เลี้ยง แปลว่า เย็น ซึ่งภาษา
ไทยมาใช้ว่า คำเย็น

๔.๗.๒ โครงสร้างแบบแยก

โครงสร้างแบบแยกจะไม่มีกรขยายแต่ละส่วนแยกกัน ประกอบด้วยส่วนหน้า
และส่วนหลัง ต่างก็มีความสำคัญด้วยกันทั้งสองส่วน เช่น

(๖) อธิปไตยประชาสัมพันธฺ์สั่งให้สถานีวิทยุและโทรทัศน์ทุกช่องถ่ายทอด
พระราชพิธีกาญจนภิเษก

นามวลี "อธิปไตยประชาสัมพันธฺ์" เป็นส่วนหน้าและกริยาวลี "สั่งให้สถานีวิทยุและ
โทรทัศน์ทุกช่องถ่ายทอดพระราชพิธีกาญจนภิเษก" เป็นส่วนหลัง

(๗) เขาตีลูกด้วยไม้เรียว
ประโยคนี้อนุพันธ์มาจาก

(๘) เขาใช้ไม้เรียวตีลูก
ด้วย เป็นผลตผลอันเนื่องมาจากการปริวรรต ฉะนั้นจึงเกิดโครงสร้างที่มี ด้วย เป็น ส่วน
หน้า และ ไม้เรียว เป็นส่วนหลัง

๔.๗.๓ โครงสร้างแบบเชื่อม

โครงสร้างแบบเชื่อมนี้อาจจะประกอบด้วยอย่างน้อยสองส่วนได้แย้งหรือมาก
กว่า และการเชื่อมอาจจะเชื่อมในลักษณะแบบเชื่อมและ/หรือ หรือลักษณะแบบ

เชื่อมอนุกรมที่เรียงร้อยต่อ ๆ กันไป

๔.๗.๓.๑ โครงสร้างแบบเชื่อมและ/หรือ

ตัวอย่าง

(๙) พ่อแม่ทุกคนย่อมรักลูก

พ่อแม่ เป็นลักษณะแบบเชื่อมเชิงและ เพราะหมายถึง พ่อ และ แม่

(๑๐) เขาจะมาอาศัยเราเพียงสองสามวันเท่านั้น

สองสาม เป็นลักษณะแบบเชื่อมเชิงหรือ เพราะหมายถึง สอง หรือ สาม

๔.๗.๓.๒ โครงสร้างแบบเชื่อมอนุกรม

ตัวอย่าง

(๑๑) ปู่ย่าตายาย ของผมเป็นชาวสวนจังหวัดนนทบุรี

ปู่ย่าตายาย เป็นการนำเอานามมาเข้าอนุกรมหรือเรียงร้อยเข้าด้วยกัน

๔.๗.๔ โครงสร้างแบบซ้อน

โครงสร้างแบบซ้อนนั้นส่วนได้แย้งหน้ากับส่วนได้แย้งหลังเป็นสิ่งเดียวกันหรือบุคคลเดียวกัน เป็นการกล่าวย้ำหรือซ้ำเพื่อให้ยิ่งมั่นใจขึ้น เช่น

(๑๒) ครูใหญ่สั่งให้นายเล็กภารโรงไปล้างรถ

นายเล็กภารโรง เป็นโครงสร้างแบบซ้อน เพราะ นายเล็ก มีตำแหน่งเป็น ภารโรง ฉะนั้น

นายเล็ก กับ ภารโรง จึงเป็นบุคคลเดียวกัน

ขอให้เปรียบเทียบกับ ลักษณะภาษาไทย ซึ่งถือว่าคำนามข้างหลังทำหน้าที่ขยายคำนามข้างหน้า เช่น

(๑๓) ครูใหญ่ญาติเธอลาออก

(๑๔) ฉันเห็นเด็กชุกุมคนใช้เธอ

๙.๘ ประเภทของคำ

ประเภทของคำในภาษาไทยแบ่งออกได้เป็น ๑๐ ประเภทต่าง ๆ ดังนี้

๙.๘.๑ นาม

นามได้แก่คำที่สามารถตามด้วยนิยมลักษณณ์ นั้น นี้ นั้น และ นั้น ได้ แบ่งออกเป็น ๔ ชนิด คือ

๙.๘.๑.๑ สามานยนาม

ได้แก่นามทั่ว ๆ ไปที่มนุษย์ใช้เรียกลักษณะสิ่งรอบ ๆ ตัวมนุษย์ทั้งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรม เช่น ช้าง ชีวิต นก นอก นิโกร บน แบบ ปริมาณ ฯลฯ

แบ่งย่อยออกเป็น ๒ ชนิดคือ

๙.๘.๑.๑.๑ **อนิยมสามานยนาม** ได้แก่สามานยนามที่ใช้เป็นชื่อกลาง มิได้จำแนกประเภทหรือแบ่งชนิดย่อย เช่น ช้าง แขนก นก ใน ฯลฯ

๙.๘.๑.๑.๒ **นิยมสามานยนาม** ได้แก่สามานยนามที่จำแนกประเภทย่อยโดยการนำอนิยมสามานยนามมาเป็นส่วนหลักและชื่อประเภทย่อยเป็นส่วนขยาย เช่น นกกิ่งไครง "นก" เป็นอนิยมสามานยนามส่วนหลัก "กิ่งไครง" เป็นนิยมสามานยนามส่วนขยาย ตำรา สยามไวทยากรณ์ เรียกคำประเภทนี้ว่า **สามานยนามย่อย** (พระยาอุปกิตติศิลปสาร, ๒๕๓๓, ๗๑)

ส่วน **ลักษณนาม** นั้นถือว่าเป็น **ลักษณะ** หรือ **ลักษณะประจำคำ** (features)

ที่ติดอยู่กับสामานยนามที่มาข้างหน้าหรือกริยาของประโยค เป็นส่วนที่ไร้รูปภาพ ต้องอยู่ในบงการของนามหรือกริยาที่ควบคุมมัน เช่นพระ จะมีลักษณะประจำคำ คือ <+ลักษณ><+รูป>

ลักษณะประจำคำอื่น ๆ ที่ปรากฏกับนาม มีตัวอย่าง เช่น

<+รูปธรรม>	=	เป็นรูปธรรม
<-รูปธรรม>	=	เป็นนามธรรม
<+มีชีวิต>	=	สิ่งมีชีวิต
<-มีชีวิต>	=	สิ่งไม่มีชีวิต
<+มนุษย์>	=	มนุษย์
<-มนุษย์>	=	ไม่ใช่มนุษย์
<+กลไก>	=	มีกลไก
<-กลไก>	=	ไม่มีกลไก

ในตำรานี้ถือว่าลักษณนามเป็นเพียงส่วนประกอบของสामานยนามและกริยาที่จะอนุพันธ์มาเป็นอาการนามเท่านั้น แต่สामานยนามบางคำก็ไม่มีลักษณนาม เช่น แค ด้วย สันติภาพ อากาศ

ลักษณนามอาจแบ่งออกได้เป็น ๒ ชนิด คือ

- ๑) ลักษณนามปังกุ่ม เช่น กอ กอง กระบวน ฯลฯ
- ๒) ลักษณนามทั่วไป เช่น คน ชิน ตัว กัณฑ์ กลีบ กระบอก ฯลฯ

ลักษณนามใช้เป็น ๒ ลักษณะ คือ

- ๑) การใช้ตามหลังนามที่บงการว่านามใดจะต้องใช้ลักษณนามใด เช่น

ข้าง <+สामานยนาม>, <+รูปธรรม>, <+มีชีวิต>, <+ลักษณ>, <+เชือก>

หมายความว่า "ข้าง เป็น सामานยนาม มีรูปธรรม เป็นสิ่งมีชีวิต มีลักษณนามคือ เชือก"

๒) การใช้กับประโยค เช่น "แม่ใจร้ายคนนั้นดีลูก ๓๐ ที" ที เป็นลักษณะประจำคำที่ติดมากับคำกริยาดี เมื่อ ดี เปลี่ยนมาเป็นอาการนามว่า การดี ลักษณะประจำคำ ว่า ที ก็จะมาด้วย เป็น

การตี <+อาการนาม>, <-รูปธรรม>, <+ลักษณะ>, <+ที่>

หมายความว่า "การตี เป็นอาการนาม เป็นนามธรรมหรือไม่ใช่รูปธรรม มีลักษณะนาม คือ ที่"

๙.๘.๑.๒ วิสามานยนาม

ได้แก่ชื่อกำหนดชื่อขึ้นหรือสมมติชื่อเฉพาะขึ้นสำหรับคน ยานพาหนะ สถานที่ สัตว์ สิ่งของ เพื่อจำแนกให้รู้ว่าเป็นชื่อเฉพาะตัว ไม่ปะปนกับชื่ออื่นเพื่อสะดวกแก่การ แบ่งจำแนกและจดจำ เช่น กมล กัลยา คนีย์เดช ฯลฯ

๙.๘.๑.๓ สรรพนาม

ได้แก่คำที่ใช้แทนชื่อตนเอง แทนชื่อผู้พูดด้วย แทนชื่อผู้พูดถึง แทนการแบ่ง ส่วนการกระทำ แทนการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน แทนการกล่าวถึงสิ่งที่มีมา ข้างหน้า แทนการกระทำด้วยตนเอง เป็นต้น

สรรพนามแบ่งย่อยออกเป็น ๖ ชนิด คือ

๙.๘.๑.๓.๑ บุรุษสรรพนาม ได้แก่คำที่ใช้แทนตัวผู้พูด เรียกว่า สรรพนามบุรุษ ที่หนึ่ง คำที่ใช้แทนตัวผู้พูดด้วย เรียกว่า สรรพนามบุรุษที่สอง คำที่ใช้แทนตัวผู้พูดถึง เรียกว่า สรรพนามบุรุษที่สาม

๙.๘.๑.๓.๒ ประพันธสรรพนาม เป็นคำที่ใช้แทนนามหรือนามวลีที่อยู่ติดกัน ข้างหน้า ได้แก่ ซึ่ง ดัง ที่ ผู้ ผู้ซึ่ง ผู้ที่ อัน

๙.๘.๑.๓.๓ วิภาคสรรพนามเป็นคำที่ใช้แทนนามที่กล่าวถึงมาก่อน แต่ไม่ จำเป็นต้องอยู่ติดกันหรือจะอยู่ติดกันก็ได้ และอ้างถึงการแบ่งส่วนของแต่ละคน แต่ละ พวก แต่ละสิ่ง หรือทั้งหมด ได้แก่ ต่าง ทั้ง บ้าง

คำราชา ลักษณะภาษาไทย กับ สยามไวชากรณ์ ถือว่า ต่าง บ้าง กัน เป็น วิภาคสรรพนาม แต่คำราชาเล่มนี้ถือว่า กัน เป็นอันโยนยสรรพนาม

๙.๘.๑.๓.๔ อันโยนยสรรพนาม เป็นคำใช้แทนนามที่มาข้างหน้าเพื่อถึงการกระทำด้วยตนเอง ร่วมกันหรือต่อกันและกัน ทั้งผู้กระทำการและผู้รับการกระทำจะต้องมีดัชนีร่วม หมายถึงว่าเป็นบุคคลเดียวกัน สรรพนามดังกล่าว คือ กัน และ เอง สำหรับกัน มีความหมายเป็นพหูพจน์และกริยาที่เกิดขึ้นก็เป็นการกระทำร่วมกันหรือเกิดกับกันและกัน เช่น

(๑๕) เารักกัน

อนุพันธ์มาจาก

(๑๖) เารรักเรา๑

(๑๗) นาฏยา๑เองโกรธนาฏยา๑

ในแง่ตรรกศาสตร์หมายความว่า

(๑๘) นาฏยา๑โกรธตัวเอง๑

ย้าย เอง มาท้ายประโยค นาฏยา ตัวหลังเปลี่ยนเป็น ตัว ใช้คู่กับ เอง แต่ประโยค

(๑๙) นาฏยาโกรธเอง ฉันไม่ได้โกรธเธอ

เอง ขยาย โกรธ ถือว่าเป็นวิเศษณ์ ไม่ใช่อันโยนยสรรพนาม เพราะมิได้มีดัชนีร่วมกัน

(หมายความว่า เอง เป็นคำพ้อง คำหนึ่งเป็นสรรพนาม คำหนึ่งเป็นวิเศษณ์)

๙.๘.๑.๓.๕ อนิยมสรรพนาม เป็นคำใช้แทนนามที่มีได้กำหนดแน่นอน ให้ความหมายเป็นกลาง ๆ ไม่ใช่เป็นคำถาม แต่เผชิญรูปลักษณะของคำไปพ้องกับคำที่เป็นคำถาม เช่น ใคร ทำไม เท่าไร ผู้ใด เมื่อไร ไหน อย่างไร อะไร อันใด ตัวอย่าง เช่น

(๒๐) ผมไม่รู้จะไปหาใคร

(๒๑) เขาจะมาทำไมก็ไม่รู้

(๒๒) คุณจะต้องการสักเท่าไรก็ได้

(๒๓) ผู้ใดดีเราก็ตีด้วย

คำเหล่านี้เมื่อแสดงคำถามจะถือว่าเป็นคำปฤจจาและคำกังขา แต่ลักษณะภาษาไทย และ สยามไวยากรณ์ ถือว่าเป็นปฤจจาสรรพนาม

๙.๘.๑.๓.๖ นิยมสรรพนาม เป็นคำใช้แทนนามวลีที่มีนิยมลักษณะขยายให้

เหลือเพียง **นั้** **นึ** **นูน** และ **โน้น** แต่ก็มีบางคนใช้ **นั้** **นึ** **นูน** **โน้น** เหมือน **นั้** **นึ** **นูน** **โน้น** เช่น

(๒๔) มานี้หน้อยได้ไหม

(๒๕) โน้นคือดอยอินทนนท์

๙.๘.๑.๔ อาการนาม

ได้แก่นามที่อนุพันธ์มาจากประโยชน์กริยา ภวกริยาวิภทรกริยา วิเศษนกริยา สกรรมกริยา สันธานกริยา สาเหตุกริยา และ อกรรมกริยา เช่น

(๒๖) รักดีหามจั่ว รักชั่วหามเสา

ดี และ ชั่ว อยู่ในตำแหน่งของนาม มีหน้าที่หลักเป็นจุดประสงค์

๙.๘.๑.๕ ลักษณะสำคัญอื่นของนาม

นามยังเกี่ยวข้องกับลักษณะทางไวยากรณ์อื่น ๆ อีก ดังนี้ คือ

๙.๘.๑.๕.๑ พจน์ เป็นลักษณะที่บอกจำนวนของนาม นามในภาษาไทยมิได้มีรูปลักษณะที่แสดงพจน์เพื่อบอกจำนวนอย่างในบางภาษา เช่น ภาษาขมุ ภาษาบาลี สันสกฤต ภาษาอังกฤษ แต่ก็มีคำที่ให้ความหมายเป็นเอกพจน์และพหูพจน์ เช่น **กัน** **เรา** ลักษณะนามปังกุ่ม เช่น **โขลง** **ฝูง** ฯลฯ หรือโดยวิธีซ้ำสามาษนามบางคำ เช่น **น้อง ๆ** **เพื่อน ๆ** **สาว ๆ** นอกจากนั้น นามพยางค์เดียว ลักษณะนาม สังขยาที่เป็นเลขหลัก ก็สามารถซ้ำคำเมื่อตามหลังสันธานกริยา เป็น ให้ความหมายเป็นพหูพจน์ได้ เช่น

(๒๗) เขาไปอยู่ที่นั่นเป็นเดือน ๆ

๙.๘.๑.๕.๒ ลิงค์ หรือลิงค์ เป็นลักษณะที่บอกเพศของนาม ในภาษาไทยก็มีคำที่พอจะแสดงลิงค์อยู่บ้าง เช่น ตา-ยาย ผู้-เมีย ปู่-ย่า พ่อ-แม่ ส่วนค่านามที่เป็นได้ทั้งสองเพศ เช่น **ควาย** **น้ำ** **พี** **แมว** ฯลฯ ตำรา **สยามไวยากรณ์** เรียกว่า **อลิงค์**

๔.๘.๑.๕.๓ การกรก เป็นการบอกหน้าที่ของนามในวลีและประโยค ในภาษาที่มีวิภัติปัจจัยอย่างภาษาสันสกฤตจะแสดงการกรกโดยเติมวิภัติเข้าไปในศัพท์ แต่ภาษาไทยไม่มีวิภัติปัจจัย การกรกจึงไม่ผู้มีความหมายนัก

๔.๘.๑.๕.๔ หน้าที่หลัก หน้าที่หลักของนามในประโยคมีอยู่ ๘ ชนิด คือ

๑) ผู้กระทำการ ได้แก่ นามหรือนามวลีที่เป็นผู้ที่ได้กระทำกริยานั้น ๆ ในประโยคที่มีกรรมกริยาและอกรรมกริยา เช่น

(๒๘) ตำรวจยิงผู้ร้ายตาย

"ตำรวจ" มีหน้าที่หลักเป็นผู้กระทำการ ส่วน "ผู้ร้าย" มีหน้าที่หลักเป็นผู้รับการกระทำ ผู้กระทำการ ยังแบ่งย่อยเป็น ๒ ชนิด คือ

ก. ผู้กระทำการหลัก ได้แก่ผู้กระทำการแรกในประโยคที่มีสาเหตุกริยา เช่น

(๒๙) ครูสั่งให้ผมลบกระดานดำ

(๓๐) ครูสั่งผมให้ลบกระดานดำ

"ครู" มีหน้าที่หลักเป็นผู้กระทำการหลัก

ข. ผู้กระทำการรอง ได้แก่ นามที่มีหน้าที่หลักเป็นทั้งผู้รับการกระทำและผู้กระทำการไปพร้อม ๆ กัน ดัง "ผม" ในข้อ (๒๙) และ (๓๐)

๒) ผู้มีประสบการณ์ ได้แก่ นามที่นำหน้าตุลกริยา สันธานกริยา ภวกริยา วิกตรรถกริยา สกรรมกริยาที่เกี่ยวกับการดู การเห็นและจิตใจ อกรรมกริยาบางคำ และวิเศษณกริยา เช่น

(๓๑) พ่อมีลูก ๕ คน

(๓๒) แม่เห็นคุณเดินอยู่ที่ประตูน้ำ

"พ่อ" กับ "แม่" มีหน้าที่หลักเป็นผู้มีประสบการณ์

๓) ผู้รับการกระทำ ได้แก่ นามที่ตามหลังกรรมกริยา ยกเว้นกรรมกริยาเกี่ยวกับความรู้สึกในการชอบ หรือนามที่นำหน้ากริยานุเคราะห์ถูก หรือนำที่นำหน้ากรรม เช่น

- (๓๓) แม่ตีลูก
- (๓๔) บ้านของเขาถูกขโมยถัง
- (๓๕) ไม้บรรทัดหัก
- (๓๖) ขนมหุ้นเจ้านี้น่ากิน

"ลูก" "บ้านของเขา" "ไม้บรรทัด" และ "ขนมหุ้นเจ้านี้น่ากิน" มีหน้าที่หลักเป็นผู้รับการกระทำ "กระดานดำ" ในข้อ (๒๙) และ (๓๐) ก็เป็นผู้รับการกระทำเช่นกัน

๔) อรรถบท ได้แก่ นามที่เป็นหัวข้อสำคัญของประโยค มิใช่มีหน้าที่หลักเป็นผู้กระทำกร ผู้มีประสบการณ์ ผู้รับการกระทำ ผู้รับผลประโยชน์ หรือ จุดประสงค์ ในภาษาไทยอรรถบทมักเกิดตามหลังตุลกริยา ภวกริยา วิกตรกริยา สันธานกริยา สกรรมกริยาบางคำและวิเศษณ์กว่า เช่น

- (๓๗) ผู้หญิงคนนั้นเป็นแม่ขายสมพงษ์
- (๓๘) วันนี้คือวันอาทิตย์
- (๓๙) คุณชอบรถผมไหม

"ผู้หญิงคนนั้น" "วันนี้" และ "คุณ" มีหน้าที่หลักเป็นผู้มีประสบการณ์ ส่วน "แม่ขายสมพงษ์" "วันอาทิตย์" และ "รถผม" มีหน้าที่หลักเป็นอรรถบท

๕) จุดประสงค์ ได้แก่ นามที่เกิดตามหลังกริยา ในฐานะที่เป็นจุดประสงค์ที่ทำให้เกิดการกระทำดังกล่าวขึ้น เช่น

- (๔๐) แม่ถวายเงินพระ
- (๔๑) มนัสรีไปซื้อดอกไม้

"เงิน" มีหน้าที่หลักเป็นจุดประสงค์ของการถวาย ส่วน "ดอกไม้" เป็นจุดประสงค์ของการซื้อ

- ๖) ผู้รับผลประโยชน์ ได้แก่ นามที่ตามหลังกริยา ให้ ที่ไม่ใช่สเหตุกริยา เช่น
- (๔๒) เขาช่วยถือหนังสือให้น้อง

"น้อง" มีหน้าที่หลักเป็นผู้รับผลประโยชน์ เช่นเดียวกับ "พระ" ในข้อ (๔๐)

- ๗) อุปกรณ์ เป็นการใช้นามหรือนามวลีเพื่อแสดงการใช้เครื่องมือในประโยค

เช่น

(๔๓) ไม่เรียวใช้ตีเด็ก

(๔๔) ครูใช้ไม้เรียวตีเด็ก

(๔๕) ครูตีเด็กด้วยไม้เรียว

ในไวยากรณ์ดั้งเดิมมักจะถือว่า "ไม้เรียว" ในข้อ (๔๓) เป็นประธานของประโยค แต่ในตำรานี้ถือว่า "ไม้เรียว" ทั้งในข้อ (๔๓) และ (๔๔) เป็นอุปกรณ์ทั้งสิ้น "ครู" มีหน้าที่หลักเป็นผู้กระทำการ "เด็ก" มีหน้าที่หลักเป็นผู้รับการกระทำ "ด้วยไม้เรียว" มีลักษณะเป็นนามวลีขยายกริยา "ตี" (โดยที่ "ด้วย" เป็นนามส่วนหน้า และ "ไม้เรียว" เป็นนามส่วนหลัง) ทำหน้าที่หลักเป็นอุปกรณ์

๘) วิเศษณการ เป็นการใช้นามหรืออนามวลีหรือกริยาวลีที่เริ่มต้นด้วย สันธานกริยา ตามมาด้วยนามซ้ำคำลักษณนามซ้ำคำ สังขยาซ้ำคำ หรือสันธานกริยาตามด้วย อย่าง และ วิเศษณ์กริยาหรือสันธานกริยาวลีตามด้วยนามหรือนามซ้ำประกอบประโยคเพื่อขยายกริยา ซึ่งแบ่งย่อยออกเป็น ๕ ชนิด คือ

ก. กาลวิเศษณ์ ได้แก่ นามหรืออนามวลีหรือสันธานกริยาวลีประกอบประโยคที่แสดงกาล อาจจะอยู่ต้นประโยคหรือท้ายประโยคก็ได้ เช่น

(๔๖) วันนี้ผมกินข้าวไม่ลง

"วันนี้" มีหน้าที่หลักเป็นกาลวิเศษณ์ ทำหน้าที่บอกกาลของประโยค "ผม" มีหน้าที่หลักเป็นผู้กระทำการ

ข. ปริมาณวิเศษณ์ เป็นการใช้นามหรืออนามวลีหรือสันธานกริยาวลีประกอบประโยคเพื่อบอกปริมาณหรือจำนวนของการกระทำ เช่น

(๔๗) เขากินข้าวมือเดียว

"มือเดียว" มีหน้าที่หลักเป็นปริมาณวิเศษณ์ "เขา" มีหน้าที่หลักเป็นผู้กระทำการ "ข้าว" มีหน้าที่หลักเป็นผู้รับการกระทำ

ค. ลักษณะวิเศษณ์ เป็นการใช้นามหรืออนามวลีขยายนามวลีอื่นในประโยค เช่น

(๔๘) เขาต้องการผ้าอย่างดี

"อย่างดี" มี *อย่าง* เป็นนามและเป็นส่วนหลัก มี *ดี* เป็นส่วนขยาย *อย่างดี* จึงเป็นนามวลีขยาย *ผ้า* ซึ่งเป็นนามอีกที *อย่างดี* มีหน้าที่หลักเป็นลักษณะวิเศษณ์ "เขา" มีหน้าที่หลักเป็นผู้มีประสบการณ์ *ผ้า* มีหน้าที่หลักเป็นจุดประสงค์

ง. สถานวิเศษณ์ เป็นการใช้นามหรือนามวลีหรือสันธานกริยาวลีเพื่อบอกสถานที่ในประโยค เช่น

(๔๙) ครูกำลังเขียนหนังสือบนกระดาน

"บนกระดาน" เป็นนามวลี มี *บน* ซึ่งเป็นตามานยนามเป็นส่วนหน้า *กระดานคำ* เป็นส่วนหลัง ทั้งหมดทำหน้าที่หลักเป็นสถานวิเศษณ์ "ครู" มีหน้าที่หลักเป็นผู้กระทำการ

จ. อาการวิเศษณ์ เป็นการใช้นามหรือนามวลีหรือกริยาหรือกริยาวลีที่ขึ้นต้นด้วย *โดย* ประกอบประโยคเพื่อแสดงอาการ เช่น

(๕๐) เธอไหว้เขาอย่างนอบน้อม

"อย่างนอบน้อม" เป็นนามวลี มี *อย่าง* ซึ่งเป็นนามเป็นส่วนหลัก มี *นอบน้อม* ซึ่งเป็นกริยาเป็นส่วนขยาย ทำหน้าที่หลักเป็นอาการวิเศษณ์ "เธอ" มีหน้าที่หลักเป็นผู้กระทำการ "เขา" มีหน้าที่หลักเป็นผู้รับการกระทำ

๔.๘.๒ กริยา

กริยามีทั้งกริยานุเคราะห์ กริยาที่มีอาการหรือกริ สัมมันต์ (active verb) และกริยาสภาวะ (stative verb) ฉะนั้นกริยาคือคำที่สามารถทำเป็นปฏิเสธได้ ทั้งนี้รวมถึง *คือ* ซึ่งมีรูปปฏิเสธเป็น *ไม่ใช่* กริยาแบ่งย่อยออกเป็น ๑๐ ชนิด คือ

๔.๘.๒.๑ ดุลกริยา

ดุลกริยา เป็นกริยาสภาวะ ได้แก่กริยา *คือ/ใช่* และ เป็น นามที่นำหน้า

ตุลกริยามีหน้าที่หลักเป็นผู้มีประสบการณ์ นามที่ตามหลังตุลกริยามีหน้าที่หลักเป็น
อรรถบท ไม่ใช่ผู้รับการกระทำ ตูลกริยา คือ สามารถลดรูปได้ และไม่มีกริยานุเคราะห์
ใดสามารถนำหน้าตุลกริยาได้ เช่น

(๕๑) บ้านหลังนั้นคือบ้านผม

(๕๒) บ้านหลังนั้นบ้านผม

ประโยค (๕๒) ลด คือ ออกไป เมื่อเป็นปฏิเสธจะอยู่ในรูปของ *ไม่ใช่* เช่น

(๕๓) บ้านหลังนั้นไม่ใช่บ้านของผม

สำหรับ *เป็น* นั้นเป็นตุลกริยาได้เมื่อมีลักษณะถาวร เช่น

(๕๔) เขาเป็นน้องชายของผม

"เขา" มีหน้าที่หลักเป็นผู้มีประสบการณ์ "เป็น" เป็นตุลกริยา "น้องชายของผม" มีหน้าที่
หลักเป็นอรรถบท เมื่อจะปฏิเสธต้องใช้ว่า *ไม่ใช่* เช่น

(๕๕) เขาไม่ใช่น้องชายของผม

๔.๘.๒.๒ สันธานกริยา

สันธานกริยา เป็นกริยากัมมันต์ซึ่งทำหน้าที่เชื่อมนามที่มาข้างหน้ากับนามที่
ตามหลังสันธานกริยาเข้าด้วยกัน ได้แก่ *เป็น* ที่ไม่ใช่ตุลกริยา มีนามที่นำหน้า *เป็น* มี
หน้าที่หลักเป็นผู้มีประสบการณ์ และมีนามที่ตามหลัง *เป็น* มีหน้าที่หลักเป็น
อรรถบท และ *เป็น* แสดงลักษณะไม่ถาวร นอกจากนั้น *เป็น* ยังสามารถนำหน้า
วิเศษณกริยาได้ และมีกริยานุเคราะห์นำหน้าได้ด้วย เช่น

(๕๖) เขาเป็นพระเอกลิเก

"เขา" มีหน้าที่หลักเป็นผู้มีประสบการณ์ "เป็น" เป็นสันธานกริยา "พระเอกลิเก" มีหน้าที่
หลักเป็นอรรถบท

(๕๗) เธอกำลังจะเป็นบ้า

"เธอ" มีหน้าที่หลักเป็นผู้มีประสบการณ์ "เป็น" เป็นสันธานกริยาที่นำหน้าวิเศษณกริยา

"บ้า" (ดูข้อ ๔.๘.๒.๑) "กำลังจะ" เป็นกริยานุเคราะห์ (ดูข้อ ๔.๘.๒.๑๐)

๙.๘.๒.๓ ภวกริยา

ภวกริยาเป็นกริยากัมมันต์ได้แก่กริยามิ นามที่นำหน้า มี บางทีก็มีหน้าที่หลัก เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ บางทีก็มีหน้าที่หลักเป็นสถานวิเศษณ์ ส่วนนามที่ตามหลัง มี หน้าที่หลักเป็นจุดประสงค์หรืออรรถบท เช่น

(๕๘) พ่อมีลูกสามคน

(๕๙) โรงเรียนนี้มีนักเรียน ๓๐๐ คน

"พ่อ" มีหน้าที่หลักเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ "มี" เป็นภวกริยา "ลูกสามคน" มีหน้าที่หลักเป็นจุดประสงค์ "โรงเรียน" มีหน้าที่หลักเป็นสถานวิเศษณ์ "นักเรียน ๓๐๐ คน" มีหน้าที่หลักเป็นอรรถบท

๙.๘.๒.๔ วิกตรรตกริยา

วิกตรรตกริยา เป็นกริยาสภาวะได้แก่กริยาที่ไม่สามารถใช้เป็นคำสั่งได้และนามที่ตามหลังมีหน้าที่หลักเป็นอรรถบท มี ๓ คำ คือ คล้าย เท่า และ เหมือน เช่น

(๖๐) ลูกสาวคุณหน้าตาคล้ายดาราราภาพยนตร์

"ลูกสาวคุณหน้าตา" อนุพันธ์มาจาก "หน้าตาลูกสาวคุณ" เนื่องจากต้องการเน้น "ลูกสาว" จึงนำ "ลูกสาว" ไว้ต้นประโยค เป็นส่วนเน้น (topic) มีหน้าที่หลักเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ "ดาราราภาพยนตร์" ซึ่งในโครงสร้างปลีกควรจะเป็น "หน้าตาของดาราราภาพยนตร์" มีหน้าที่หลักเป็นอรรถบท

สยามไวยากรณ์ ถือว่า เป็น เหมือน คล้าย เท่า เป็นวิกตรรตกริยาหมายถึง คำกริยาที่มีเนื้อความอยู่ที่ *วิกติการก* นั่นคือต้องอาศัยเนื้อความของศัพท์ที่อยู่ข้างท้าย เข้าช่วยจึงจะได้ความครบ เช่น "เขาเป็นหมอ" "เขาเหมือนกับเด็ก" ฯลฯ (พระยาอุปกิตศิลปสาร, ๒๕๓๓:๘๔-๘๕)

๙.๘.๒.๕ สาเหตุกริยา

สาเหตุกริยาเป็นกริยากัมมันต์ ได้แก่กริยา *ใช้* และ *ให้* นามที่นำหน้าสาเหตุกริยามีหน้าที่เป็นผู้กระทำกริยาหลัก และนามที่ตามหลัง *ให้* มีหน้าที่หลักเป็นผู้กระทำกริยา *ใช้* ให้ความหมายในทางนิเสธ(ลบ)มากกว่า *ให้* เพราะ *ใช้* มีความหมายในเชิงบังคับ ส่วน *ให้* อีกความหมายหนึ่งหมายถึงการได้รับประโยชน์ จึงมีความหมายในเชิงปฏิฐาน(บวก) เช่น

(๖๑) พอให้ผมตื่น ๖.๐๐ น. ทุกวัน

(๖๒) แม่ใช้น้องหุงข้าว

"พอ" กับ "แม่" มีหน้าที่เป็นผู้กระทำกริยาหลัก "ผม" กับ "น้อง" มีหน้าที่เป็นผู้กระทำกริยารอง

สยามไวยากรณ์ เรียก "ผู้กระทำกริยารอง" นี้ว่า *กัริตการก* เช่น "ครูให้ศิษย์อ่านหนังสือ" *ศิษย์* ถือว่าเป็นกัริตการก (พระยาอุภิตศิลปสาร, ๒๕๓๓:๑๔๓)

๙.๘.๒.๖ ประโยชนกริยา

ประโยชนกริยาเป็นกริยากัมมันต์ ได้แก่ *ให้* นามที่ตามหลังประโยชนกริยามีหน้าที่หลักเป็นผู้รับผลประโยชน์ มิใช่ผู้รับการกระทำ นามต้นประโยคมีหน้าที่หลักเป็นผู้กระทำกริยา ส่วนนามที่อยู่ข้างหน้าและติดกับ *ให้* มักจะเป็นจุดประสงค์ เช่น

(๖๓) พี่ให้เงิน(ให้)น้อง

(๖๔) ผมกำลังหาหนังสือให้คุณ

"ให้" ตัวหลังในประโยค (๖๓) อาจจะเปลี่ยนเป็น "แก่" ก็ได้ หรือถูกตัดออกไปก็ได้ เพราะมีเสียงซ้ำกับ "ให้" ตัวหน้า แต่ "ให้" ในประโยค (๖๔) ตัดออกไม่ได้ เพราะ "หนังสือ" มีหน้าที่หลักเป็นผู้รับการกระทำ ส่วน "เงิน" มีหน้าที่หลักเป็นจุดประสงค์ "ให้" ตัวแรกในประโยค (๖๓) เป็นสกรรมกริยา(ดูข้อ ๙.๘.๒.๓) ส่วน "ให้" ใน

ประโยค (๖๔) เป็นประโยชนกริยา ส่วน "น้อง" กับ "คุณ" มีหน้าที่หลักเป็นผู้รับผล
ประโยชน

โครงสร้างภาษาไทย ถือว่า ให้ มีอยู่ ๒ คำ คำหนึ่งเป็น คำกริยาทวิกรรม
(วจินตน์ ภาณพงศ์, ๒๕๔๑: ๕๓) ส่วนอีกคำหนึ่งเป็นคำหลังกริยา (วจินตน์
ภาณพงศ์, ๒๕๔๑: ๖๑)

๙.๘.๒.๗ สกรรมกริยา

สกรรมกริยา เป็นกริยากัมมันต์ ได้แก่กริยาที่มีนามที่มีหน้าที่หลักเป็นผู้รับการ
กระทำ อรรถบท หรือเป็นจุดประสงค์ตามในโครงสร้างรูปประโยค เช่น

(๖๕) ทุกคนกินก๋วยเตี๋ยว

"ทุกคน" มีหน้าที่หลักเป็นผู้กระทำกร. "ก๋วยเตี๋ยว" มีหน้าที่หลักเป็นผู้รับการกระทำ
"กิน" เป็นสกรรมกริยา

(๖๖) ลุงให้ที่ดินผม ๓ ไร่

"ลุง" มีหน้าที่เป็นผู้กระทำกร. "ให้" เป็นสกรรมกริยา "ที่ดิน" มีหน้าที่เป็นจุดประสงค์
"ผม" มีหน้าที่หลักเป็นผู้รับผลประโยชน "๓ ไร่" มีหน้าที่หลักเป็นประมาณวิเศษณ์
สกรรมกริยายังแบ่งออกได้เป็น ๓ ชนิด คือ

๙.๘.๒.๗.๑ สกรรมกริยาสามัญ ได้แก่สกรรมกริยาทั่ว ๆ ไป ในโครงสร้างรูปประโยค
จะมีนามที่ทำหน้าที่หลักเป็นผู้รับการกระทำ อรรถบทหรือจุดประสงค์ ตาม อาจจะทำ
ปวิวรรตเอาผู้รับการกระทำหรือจุดประสงค์ไว้ต้นประโยคได้ โดยมี ถูก หรือ นำ นำ
สกรรมกริยาตัวนั้น เช่น

(๖๗) น้องถูกแม่ดุ

(๖๘) น้องถูกดู

(๖๙) บ้านหลังนี้น่าซื้อ

"น้อง" มีหน้าที่หลักเป็นผู้รับการกระทำ "ถูก" เป็นกริยานุเคราะห์ (ดูข้อ ๙.๘.๒.๑๐)
 "แม่" มีหน้าที่หลักเป็นผู้กระทำการ "ดู" เป็นสกรรมกริยา "บ้านหลังนี้" มีหน้าที่หลักเป็น
 จุดประสงค์ "น่า" เป็นกริยานุเคราะห์ (ดูข้อ ๙.๘.๒.๑๐) "ซื้อ" เป็นสกรรมกริยา ใน
 ประโยค (๖๙) นี้ไม่ปรากฏผู้กระทำการ

โครงสร้างภาษาไทย ถือว่า *น่า* เป็นคำช่วยหน้ากริยา (จินตน์ ภาณุพงศ์,
 ๒๕๔๑: ๕๘)

๙.๘.๒.๗.๒ สกรรมกริยาพิเศษ ได้แก่สกรรมกริยาที่สามารถ
 பிரிவர்த்தனைผู้รับการกระทำหรือจุดประสงค์มาไว้ต้นประโยค แล้วตัดผู้กระทำการออก
 ไป โดยไม่ต้องมี *ถูก* หรือ *นำ* นำสกรรมกริยาตัวนั้น เช่น

(๗๐) ลิงหักกิ่งไม้

(๗๑) กิ่งไม้หัก

(๗๒) หนังสือเล่มนั้นอ่านยาก

"ลิง" มีหน้าที่หลักเป็นผู้กระทำการ "หัก" เป็นสกรรมกริยา "กิ่งไม้" มีหน้าที่หลักเป็นผู้รับ
 การกระทำ "หนังสือเล่มนั้น" มีหน้าที่หลักเป็นจุดประสงค์ "อ่าน" เป็นสกรรมกริยา
 "ยาก" เป็นวิเศษณกริยาท้ายบท (ดูข้อ ๙.๘.๒.๙) และขยาย "อ่าน"

ตำราไวยากรณ์บางเล่มอาจจะถือว่าคำกริยา "อ่าน" ที่ปรากฏในประโยค
 แบบ (๗๒) นี้เป็นอกรรมกริยาตามโครงสร้างผิว

๙.๘.๒.๗.๓ สกรรมกริยานำ(หน้ากริยาอื่น) ได้แก่คำกริยาที่ปรากฏนำ
 หน้ากริยาอื่น เพราะนำหน้านามเช่นสกรรมกริยาสามัญไม่ได้ จะต้องมีการิยาอื่นตาม
 อยู่เสมอ เช่น *ใคร่ ประสงค์ ปราารถนา พยายาม เริ่ม อยาก* เป็นต้น
 ตัวอย่าง เช่น

(๗๓) เขาพยายามสอบมาแล้วหลายครั้งแต่สอบไม่ได้

(๗๔) เขาอยากพบคุณตามลำพัง

โครงสร้างภาษาไทย ถือว่า *อยาก* เป็นคำช่วยหน้ากริยา (จินตน์ ภาณุพงศ์,
 ๒๕๔๑: ๕๘-๕๙)

๔.๘.๒.๘ อกรรมกริยา

อกรรมกริยาเป็นกริยากัมมันต์ที่ไม่ปรากฏนามที่มีหน้าที่หลักเป็นผู้รับการกระทำ อรรถบท ผู้รับผลประโยชน์หรือจุดประสงค์ตามในโครงสร้างคือ เช่น เกิด นอน *ปรากฏ ไป พุด มา* เป็นต้น อกรรมกริยาแบ่งย่อยเป็น ๒ ชนิด คือ

๔.๘.๒.๘.๑ อกรรมกริยาสามัญ ได้แก่กริยา เช่นเกิด นอน ไป มา พุด หลับ เป็นต้น นามที่นำหน้าอกรรมกริยาสามัญมีหน้าที่หลักเป็นผู้กระทำกริยาหรือผู้มีประสบการณ์ เช่น

(๗๕) แม่นอน

(๗๖) แม่นอนเปล

"แม่" มีหน้าที่หลักเป็นผู้กระทำกริยา "นอน" เป็นอกรรมกริยา "เปล" เป็นอุปกรณ์

นอกจากนี้ยังมี อกรรมกริยาสามัญท้ายของประโยค สามารถทำเป็นปฏิเสธได้ ได้แก่ ขึ้น เข้า ได้ ตก ติด บ่อย เป็น ผ่าน ลง เสมอ ไหว ออก เช่น

(๗๗) เขายกกระสอบข้าวขึ้น

(๗๘) ผมเห็นเขามากินข้าวบ้านนี้เสมอ

โครงสร้างภาษาไทย ถือว่า *ขึ้น เข้า ลง ออก* เป็นคำหลังกริยา (จินตน์ ภาณุพงศ์, ๒๕๔๑: ๖๐-๖๑) ส่วน *บ่อย กับ เสมอ* เป็นคำกริยาวิเศษณ์ (จินตน์ ภาณุพงศ์, ๒๕๔๑: ๖๔)

๔.๘.๒.๘.๒ อกรรมกริยาพิเศษ ได้แก่กริยาเกิด และ ปรากฏ เป็น อกรรมกริยาที่ไม่จำเป็นต้องมีนามนำในโครงสร้างผิว โดยอนุญาตให้มีการปริวรรตเคลื่อนนามที่มีหน้าที่หลักเป็นผู้มีประสบการณ์ไว้หลังอกรรมกริยาก็ดี หรือยอมให้ลดมันสรรพนามบุรุษที่สามออกก็ดี ขณะที่อกรรมกริยาสามัญทำไม่ได้ เช่น

(๗๙) เกิดพายุใหญ่ที่ชุมพร

"พายุใหญ่" มีหน้าที่หลักเป็นผู้มีประสบการณ์ "เกิด" เป็นอกรรมกริยาพิเศษที่ยอมให้เคลื่อนผู้มีประสบการณ์มาอยู่ข้างหลังได้ "ที่ชุมพร" มีหน้าที่หลักเป็นสถานวิเศษณ์

ลักษณะภาษาไทย ได้กล่าวถึงประโยคในลักษณะนี้ว่า "ผู้ทำอาจอยู่หลัง
กริยาบางคำได้ ได้แก่ เกิด มี เป็น ปรากฏ ทั้งนี้เพื่อต้องการเน้นความ เช่น เกิดเหตุ
ใหญ่ (เหตุใหญ่เกิด)" (บรรจบ พันธุเมธา, ๒๕๔๑: ๑๐๖)

๙.๘.๒.๙ วิเศษณกริยา

วิเศษณกริยา เป็นกริยาสภาวะ ได้แก่ เก่ง เก๋า ดี แดง รวย เร็ว สวย เป็นต้น
นามที่นำหน้าวิเศษณกริยามีหน้าที่หลักเป็นผู้มีประสบการณ์ วิเศษณกริยาบางคำก็ใช้
เป็นคำสั่งได้ บางคำก็ใช้เป็นคำสั่งไม่ได้ ไม่สามารถมีนามที่มีหน้าที่หลักเป็นผู้รับการ
กระทำ อรรถบท จุดประสงค์ หรือผู้รับผลประโยชน์ตามได้เลย แต่อาจจะมีนามหรือ
นามวลีที่มีหน้าที่หลักเป็นวิเศษณการตามได้ เช่น

(๘๐) ลูกชายคุณเก่งวิทยาศาสตร์

"ลูกชายคุณ" มีหน้าที่หลักเป็นผู้มีประสบการณ์ "เก่ง" เป็นวิเศษณกริยา "วิทยาศาสตร์"
มีหน้าที่หลักเป็นลักษณวิเศษณ์

(๘๑) เสื้อตัวนี้เก๋แล้ว

"เสื้อตัวนี้" มีหน้าที่หลักเป็นผู้มีประสบการณ์ "เก๋" เป็นวิเศษณกริยา "แล้ว" เป็นคำท้าย
ประโยค (ดูข้อ ๙.๘.๘) มีหน้าที่หลักเป็นกาลวิเศษณ์

โครงสร้างภาษาไทย ถือว่าคำประเภทนี้เป็นคำกริยาอกรรมเพราะปรากฏใน
ตำแหน่งที่กำหนดไว้ในกรอบประโยคทดสอบได้ และบางคำก็ถือว่าเป็นคำกริยาอกรรม
ย่อย (วิจิตรน ภาณุพงศ์, ๒๕๔๑: ๕๒-๕๕)

๙.๘.๒.๑๐ กริยานุเคราะห์

กริยานุเคราะห์เป็นส่วนช่วยแต่งกริยาให้มีอายุของความหมายแตกต่างกัน
ออกไปให้มนุษย์สามารถแสดงออกทางคำพูดได้ละเอียดละออและลึกซึ้งขึ้น โดยความ

รู้สึกเชิงสัญชาตญาณ (intuition) เราจัดกริยานุเคราะห์เป็นบริวารใกล้ชิดของกริยา ปรากฎ เป็นส่วนนำหน้ากริยาสำคัญและสามารถทำเป็นปฏิเสธได้ โดยแบ่งเป็น ๓ ชนิด ดังนี้

๙.๘.๒.๑๐.๑ กริยานุเคราะห์ที่มีปฏิเสธอยู่หน้า ได้แก่ *กำลัง...อยู่ ควร*

ค่อย เคย ใคร่ ได้ นำ ยก เช่น

(๘๒) ผมไม่กำลังทำอะไรอยู่ทั้งนั้น

(๘๓) เธอไม่เคยรักใคร

๙.๘.๒.๑๐.๒ กริยานุเคราะห์ที่มีปฏิเสธตามหลัง ได้แก่ *เกือบ คง ค่อนข้าง*

จะ ชะรอย ชัก ทำ ที่ แทบ เพิง มัก ย่อม ยัง เช่น

(๘๔) เขาเกือบไม่มาแล้ว

(๘๕) ฉันจะไม่แต่งงานกับเขาแน่นอน

๙.๘.๒.๑๐.๓ กริยานุเคราะห์ที่มีปฏิเสธอยู่หน้าหรือตามหลังก็ได้

ได้แก่ *ต้อง อาจ เช่น*

(๘๖) คุณไม่ต้องไป

(๘๗) คุณต้องไม่ไป

(๘๘) เขาอาจไม่เข้าใจคุณได้

(๘๙) เขาไม่อาจเข้าใจคุณได้

ลักษณะภาษาไทย ถือว่าคำประเภทยกนี้เป็นกริยาช่วย (บรรจบ พันธุเมธา,

๒๕๔๑: ๑๒๐-๑๒๔) โครงสร้างภาษาไทย ถือว่า *อยู่* เป็นคำช่วยหลังกริยา (วิจิตรน

ภาณุพงศ์, ๒๕๔๑: ๕๗) *กำลัง เกือบ คง ค่อนข้าง จะ ชัก ทำจะ แทบ เพิง มัก ย่อม*

ยัง อาจ เป็นคำช่วยหน้ากริยา ชนิดที่อยู่หน้าคำ "ไม่" (วิจิตรน ภาณุพงศ์, ๒๕๔๑: ๕๗-

๕๘) *ค่อย ได้ นำ* เป็นคำช่วยหน้ากริยา ชนิดที่อยู่หลังคำ "ไม่" (วิจิตรน ภาณุพงศ์,

๒๕๔๑: ๕๘) ส่วน *ควร เคย ต้อง* เป็นคำช่วยหน้ากริยาชนิดที่อยู่หน้าหรือหลัง "ไม่" ก็ได้

(วิจิตรน ภาณุพงศ์, ๒๕๔๑: ๕๘)

๙.๘.๓ วิเศษณ์

วิเศษณ์เป็นบริวารของกริยามีหน้าที่ขยายกริยาหรือกริยาวลีเท่านั้นจะทำให้เป็นปฏิเสธไม่ได้ แบ่งออกเป็น ๔ ชนิด ดังนี้

๙.๘.๓.๑ สามัญวิเศษณ์

สามัญวิเศษณ์ ได้แก่วิเศษณ์ที่ขยายกริยาหรือกริยาวลีที่นำหน้ามัน เช่น *พรอดกรั้วม กว่า ทำ ก็ก โกร๊ก คลัก คิก โคโล่ จด จิวก จิวบ จ้อย จัง ฯลฯ* เช่น

(๙๐) เขานอนกัณฑ์นังกรอด

(๙๑) เสียงเขาเคี้ยวมะม่วงมันดังกั้วม

๙.๘.๓.๒ วิเศษณ์นำหน้ากริยา

วิเศษณ์นำหน้ากริยา ได้แก่ทั้ง เพียง สามารถนำหน้ากริยาได้และตัวมันเองไม่สามารถเปลี่ยนเป็นปฏิเสธได้ นอกจากอยู่ติดกับกริยา เช่น

(๙๒) พวกเรามากันทั้งหมด

(๙๓) เขาเพียงพูดว่าเขาไม่รู้จักใครที่นี่

๙.๘.๓.๓ วิเศษณ์ด้วยการซ้ำวิเศษณ์กริยา

วิเศษณ์ด้วยการซ้ำวิเศษณ์กริยา ได้แก่การซ้ำวิเศษณ์กริยาแล้วนำมาขยายกริยาหรือกริยาวลีจะเปลี่ยนสถานะของวิเศษณ์กริยามาเป็นวิเศษณ์ เพราะวิเศษณ์กริยาซ้ำกันสองคำไม่สามารถเติมปฏิเสธเข้าข้างหน้าได้ เช่น *ดี ๆ เร็ว ๆ เป็นต้น*

(๙๔) เราต้องเดินดี ๆ เพราะกลัวจะตกสะพาน

(๙๕) เธอต้องอ่านหนังสือเร็ว ๆ อย่ามัวอืดอาดอยู่

๙.๗.๓.๔ วิเศษณ์ด้วยการซ้ำพยัญชนะต้นของคำ

วิเศษณ์ด้วยการซ้ำพยัญชนะต้นของคำ ได้แก่การซ้ำพยัญชนะต้นของพยางค์หน้าของคำกับพยางค์หลังของคำ คำเหล่านี้เปลี่ยนเป็นปฏิเสธไม่ได้ จึงมีสถานะเป็นวิเศษณ์ เช่น กรอกแกรก ตึกตึก ม้อลอกม้อแลก มะรุมมะตุ้ม มิดหมี เป็นต้น

(๙๖) ผมได้ยินเขาทำอะไรดังกรอกแกรก

(๙๗) ผมรู้สึกว้าวใจผมเดินตึกตึก

๙.๘.๔ สังกขยา

สังขยาเป็นบริวารของนาม เป็นส่วนขยายของนามหรือนามวลี โดยปกติส่วนขยายมักจะตามหลังส่วนหลัก ยกเว้นสังขยาบางชนิด สังขยาหรือจำนวนแบ่งออกเป็น ๔ ชนิด ดังนี้

๙.๘.๔.๑ สังขยาแสดงจำนวน

สังขยาแสดงจำนวน ได้แก่เลขจำนวนนับตั้งแต่ ๑ เป็นต้นไป สำหรับเลข ๑ นั้นสามารถตามหลังหรือนำหน้าลักษณนามของนามได้ เช่น วันหนึ่ง หนึ่งวัน ส่วนเลขตั้งแต่ ๒ ขึ้นไปต้องนำหน้าลักษณนามของนามเท่านั้น เช่น สามวัน ยี่สิบคน เป็นต้น สำหรับ ละ ซึ่งมีความหมายว่า หนึ่ง ก็จัดว่าเป็นเลขจำนวนด้วย เช่น

(๙๘) เขาได้ค่าจ้างวันละ ๓๐๐ บาท

๙.๘.๔.๒ สังขยาแสดงจำนวนเฉพาะ

สังขยาแสดงจำนวนเฉพาะ ได้แก่ เดียว ทั้ง ทุก อื่น สำหรับ เดียว มีความ

หมายว่า หนึ่ง จึงมีตำแหน่งตามหลังนามหรือนามวลี อื่น แม้จะไม่มีความหมายว่า หนึ่ง ก็มีตำแหน่งตามหลังนามหรือนามวลีเช่นเดียวกับเดียว เช่น

(๙๙) เขามาคนเดียว

๙.๘.๔.๓ สั่งขยาแสดงจำนวนโดยประมาณ

สั่งขยาแสดงจำนวนโดยประมาณ ได้แก่ กี่ ตั้ง เกือบ บาง เพียง ราว(ๆ) สัก หลาย ไม่ได้จำกัดจำนวนแน่นอนว่าเท่าไร เช่น

(๑๐๐) วันนี้นักเรียนมากก็คน

๙.๘.๔.๔ สั่งขยาแสดงเลขลำดับที่

สั่งขยาแสดงเลขลำดับที่ ได้แก่ ข้อย (คนสุดท้าย) ปฐม ยี่ แรก ลำ ใหญ่ อ้าย อี เอ้อย แต่โดยทั่วไปเกิดจากการเอาสั่งขยาแสดงจำนวนตามหลัง ที่เป็น ที่หนึ่ง ที่ สามสิบ เป็นต้น นอกจากนั้นยังมีเลขลำดับที่ที่ยืมมาจากภาษาบาลีสันสกฤต เช่น ประถม หรือ ปฐม ทวิติย ตติยจตุตถ เบญจม ฉัฐ หรือ ฉัฐมะ เป็นต้น ตัวอย่าง เช่น

(๑๐๑) ปีแรกบริษัทของเราไม่ได้กำไรเลย

๙.๘.๕ นิยมลักษณะ

นิยมลักษณะ ได้แก่ นั้น นี้ นั้น นั้น ถือว่าเป็นตัวกำหนดนามและบริวาร ของนามได้แก่ลักษณนาม ตามโครงสร้างแบบขยาย เช่น

(๑๐๒) ร้านนี้ไม่ถูกกับร้านโน้น

(๑๐๓) ถ้าอยากจะทำบุญ อย่างมีวรรคนั้น วันโน้น วันนุ่น

สยามไวยากรณ์ ถือว่าเป็นนิยมวิเศษณ์ชนิดบอกกำหนดแน่นอนเกี่ยวกับ สถานที่ (พระยาอุปกิตศิลปสาร, ๒๕๓๓: ๙๒) ลักษณะภาษาไทย ถือว่าเป็นคำคุณ

ศัพท์ขยายนามที่ชี้เฉพาะ (นิยมคุณศัพท์) (บรรจบ พันธุมเมธา, ๒๕๔๑: ๑๓๕) ส่วน
โครงสร้างภาษาไทย ถือว่าเป็นคำบอกกำหนด (วิจิตร ภาณุพงศ์, ๒๕๔๑: ๗๒)

๔.๘.๖ ปฏิเสธ

ปฏิเสธเป็นตัวชี้ว่าคำใดเป็นกริยาสยามไวยากรณ์ เรียกว่าประติเศษวิเศษณ์
บอกความห้ามหรือความไม่รับรอง ได้แก่ *ใช่* (ที่หมายความว่า *ไม่ใช่ ไม่ถูก*) *ไม่มี บ*
หาไม่มีได้ *หาไม่ได้* *ไม่_หาไม่ได้* เป็นต้น (พระยาอุปกิตศิลปสาร, ๒๕๓๓: ๙๔)

ลักษณะภาษาไทย ถือว่า *ไม่* กับ *อย่า* เป็นคำกริยาวิเศษณ์บอกความปฏิเสธ (บรรจบ
พันธุมเมธา, ๒๕๔๑: ๑๔๑) โครงสร้างภาษาไทย ถือว่า *ไม่* เป็นคำปฏิเสธในภาษาพูด
(วิจิตร ภาณุพงศ์, ๒๕๔๑: ๕๙) ส่วนในตำราเล่มนี้ถือว่าคำที่ใช้ทั่วไปในขณะนี้คือ
ไม่ คำอื่น ๆ อาจจะใช้ในภาษาเขียน ในวรรณคดี หรือในการบอกกล่าวล่วงหน้า ในการ
ออกคำสั่ง หรือห้ามปรามมิให้กระทำ อันได้แก่ *อย่า* คำปฏิเสธอาจจะแบ่งออกได้
เป็น ๔ อย่าง คือ

๔.๘.๖.๑ ปฏิเสธทั่วไป

ได้แก่ *ไม่* อันเป็นคำอยู่ทั่วไปเพื่อแสดงปฏิเสธในภาษาไทย เช่น
(๑๐๔) ผมไม่เชื่อคำพูดของเขา

๔.๘.๖.๒ คำสั่งปฏิเสธ

ได้แก่ *อย่า* มักใช้เพื่อบอกกล่าวล่วงหน้าในเชิงคำสั่ง ตักเตือน ขอร้อง หรือ
ห้ามปราม เช่น

(๑๐๕) อย่าหาเสียงแบบสาดโคลนใส่กัน มันไม่ดี

๙.๘.๖.๓ ปฏิเสธโดยปราศจาก *ไม่*

แม้จะไม่ปรากฏคำว่า *ไม่* ประโยคก็สามารถแสดงปฏิเสธได้ แต่ส่วนมากเป็นประโยคในภาษาเขียนหรือในสุนทรพจน์ เช่น

(๑๐๖) เขาไซ้จะเป็นคนดี

๙.๘.๖.๔ *เปล่า* ไซ้เป็นปฏิเสธ

โดยปกติ *เปล่า* ไซ้ในการถามปฏิเสธหรือตอบปฏิเสธ แต่ในปัจจุบันเกิดภาษาวัยรุ่นที่ไซ้ *เปล่า* แทน *ไม่* เช่น

(๑๐๗) ผมเปล่าแกล้งน้อง

๙.๘.๖.๕ *บ* ปฏิเสธในภาษาถิ่นและวรรณคดี

คำว่า *บ บ* ปรากฏในวรรณคดี ภาษาไทยถิ่นเหนือและไทยอีสาน ไซ้ปฏิเสธเช่นเดียวกับ *ไม่* เช่น

(๑๐๘) บชอบ บขม

๙.๘.๖.๖ *มิ มีไซ้ มิได้ หามิได้*

ไซ้ปฏิเสธในภาษาเขียน ภาษาสุภาพ และสุนทรพจน์ เช่น

(๑๐๙) ผมมิเป็นคนผิด

๙.๘.๖.๗ *หาไซ้... ไม่ หา...ไม่ หาได้...ไม่*

เป็นคำปฏิเสธที่ไม่ต่อเนื่อง มักใช้ในภาษาเขียน ภาษาราชการ สุนทรพจน์

เช่น

(๑๑๐) เขาหาไขผู้หวังดีต่อผมไม่

๙.๘.๖.๘ ไม่ ซ้อยยกเว้น

ได้แก่ **ไม่** ที่ไม่ได้เป็นตัวกำหนดกริยา เช่น

(๑๑๑) ผมเพิ่งมาที่บ้านได้ไม่กี่วัน

๙.๘.๗ คำปฤจจาและคำกังขา

๙.๘.๗.๑ คำปฤจจา

สยามไวยากรณ์ เรียกว่าปฤจจาวิเศษณ์ (พระยาอุภิตศิลป์สาร, ๒๕๓๓: ๙๓ และ ๑๐๕) ลักษณะภาษาไทย เรียกว่าคำกริยาวิเศษณ์บอกคำถาม (บรรจบ พันธุเมธา, ๒๕๔๑: ๑๔๐) โครงสร้างภาษาไทย ถือว่าเป็นคำลงท้าย คำกริยาวิเศษณ์หรือคำบอกกำหนด (จินตน์ ภาณุพงศ์, ๒๕๔๑: ๖๑-๖๔ และ ๗๑) ส่วนตำราเล่มนี้แบ่งคำปฤจจาออกเป็น ๓ ชนิด คือ

๙.๘.๗.๑.๑ คำปฤจจาถามจำนวน ได้แก่ **ก็** มีลักษณะประจำคำ

<+คำถาม> เป็นส่วนประกอบ ให้เป็นคำถามถามจำนวน เช่น

(๑๑๒) ครอบครัวนี้มีกี่คน

๙.๘.๗.๑.๒ คำปฤจจาสามัญ ได้แก่ **หรือ** ใช้ประกอบท้ายประโยค เป็นคำถามของทั้งประโยค เช่น

(๑๑๓) วันนี้เป็นวันเกิดคุณหรือ

๙.๘.๗.๑.๓ คำปฤจจาเฉพาะ ได้แก่ **ไร** อาจจะปรากฏหลายรูปแบบเป็น **ไ** **ใด** **ไม** **ไหน** การกลมกลืนเสียงเป็นตัวการสำคัญที่ทำให้เกิดรูปต่างกัน คำ

ปฏัจฉาเฉพาะถามเกี่ยวข้องเฉพาะที่ค่านำหน้าที่ ไร ประกอบอยู่ เช่น

(๑๑๔) ผู้ชายคนนั้นเป็นใคร

ใคร มาจาก คน + ไร

๔.๘.๗.๒ คำกังขา

ได้แก่ กระทบ ในภาษาแบบแผน และ มั้ ในภาษาปาก เป็นคำที่เกิดในตำแหน่งเดียวกับคำปฏัจฉาสามัญ แสดงความไม่แน่ใจ เช่น

(๑๑๕) เธอคงคิดถึงคุณมากกระทบจึงขับรถมาหาคุณถึงอยุธยา

(๑๑๖) ไม่ตีมั้ อย่าทำเลย

โครงสร้างภาษาไทย ถือว่า กระทบ เป็นคำกริยาวิเศษณ์ (วิจันตน์ ภาณุพงศ์,

๒๕๔๑: ๖๓)

๔.๘.๘ คำท้ายประโยค

คำท้ายประโยค เป็นบริวารของทั้งประโยค แบ่งเป็น ๒ ชนิดคือ คำขยายประโยค กับคำลงท้าย

๔.๘.๘.๑ คำขยายประโยค

คำขยายประโยค ได้แก่ ด้วย เลย แล้ว (กร่อนเป็น ละ) เช่น

(๑๑๗) แม่ซื้อกางเกงสองตัวมาให้ลูกด้วย

(๑๑๘) ผู้ชายคนนี้ไม่เอาไหนเลย

(๑๑๙) คุณจะไปกับเราไหมแล้ว

โครงสร้างภาษาไทย ถือว่า ด้วย เป็นคำกริยาวิเศษณ์ (วิจันตน์ ภาณุพงศ์,

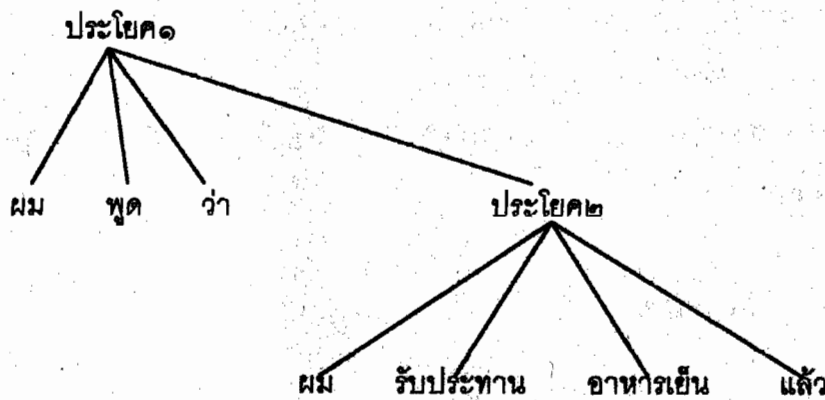
๒๕๔๑: ๖๓) ส่วน ละ ถือว่าเป็นคำลงท้าย (วิจันตน์ ภาณุพงศ์, ๒๕๔๑: ๖๒)

๙.๘.๘.๒ คำลงท้าย

คำลงท้ายอนุพันธ์มาจากประโยคกฤตกรรม (ประโยคนำ) ที่มาข้างหน้า
ประโยคที่สูงที่สุดในโครงรูปลึก (ประโยคกฤตกรรม) นำหน้าประโยคที่กำลังกล่าว
ถึงจะเป็นตัวกำหนดคำลงท้าย ตัวอย่าง เช่น

(๑๒๐) ผมพูดว่าผมรับประทานอาหารเช้าแล้ว

โครงรูปลึก

ในประโยค (๑๒๐) มีอนุประโยค *ผมพูดว่า* เป็นประโยคนำหรือประโยคกฤตกรรมอยู่ในระดับสูงสุด ประโยคนำหรือประโยคกฤตกรรมนี้เปลี่ยนเป็น *ขอรับ* หรือ *ครับ* ตามเพศของผู้พูดและผู้ฟังด้วยอย่างหนึ่ง และกริยา *พูด* แสดงลักษณะบอกเล่าอีกอย่างหนึ่ง จึงปรากฏโครงรูปผิวเป็น

(๑๒๑) ผมรับประทานอาหารเช้าแล้วครับ

คำลงท้ายเหล่านี้ได้แก่คำ *ครับ ค่ะ ชี ชี ดอก เกอะ เกิด นะ นะ พะยะค่ะ เพคะ* หรือ *ฯลฯ*

สยามไวยากรณ์ ถือว่าคำประเภทนี้เป็นประติรูปวิเศษ(พระยาอุปกิตศิลปสาร, ๒๕๓๓: ๙๓ และ ๑๐๕) ลักษณะภาษาไทย ถือว่าเป็นคำอื่น ๆ ที่ไม่ใช่กริยาช่วย

เป็นคำลงท้ายประโยคหรือมาข้างท้ายกริยา (บรรจบ พันธเมธา, ๒๕๔๑: ๑๒๔)
โครงสร้างภาษาไทย ถือว่าเป็นคำลงท้าย (วิจิตรนันทน์ ภาณุพงศ์, ๒๕๔๑: ๖๑-๖๓)

๔.๘.๔ สันธาน

สันธาน เป็นคำเชื่อมคำกับคำ คำกับวลี วลีกับวลี ประโยคกับประโยค แบ่งตามตำแหน่งที่ปรากฏเป็น ๗ ชนิด คือ

๔.๘.๔.๑ สันธานที่อยู่ระหว่างคำ ระหว่างคำกับวลี ระหว่างวลี และระหว่างประโยค

ได้แก่ ก็ เพราะ(ว่า) กับ จน ฉะนั้น ด้วย(เหตุที่) โดยเหตุที่ ตอน แต่ (แต่)ถึง กระนั้น แต่ว่า แต่ทว่า ถึง(แม้) ถึง(หาก) ทั้งนี้เพราะ นอก(เสีย)จาก(ว่า) เนื่องจาก เนื่องด้วย เพราะ(ฉะนั้น) เพราะ(เหตุว่า) เพื่อ มิฉะนั้น เมื่อ(ตอน) แม้ แล้ว และ ว่า เว้น(เสีย)แต่ว่า ส่วน สำหรับ หรือ หลังจาก(ที่) เช่น

(๑๒๒) อุดรกับอุตตราไปอุดรดิตถ์

(๑๒๓) ผมซื้อที่เชียงใหม่ไว้สำหรับผมไปปลูกบ้านอยู่เมื่อแก่

๔.๘.๔.๒ สันธานที่ปรากฏนำหน้ากริยาวลีในประโยคตาม

ได้แก่ ก็ จึง เลย เช่น

(๑๒๔) หัวหน้าเป็นคนของอธิบดี ผมก็เป็นคนของอธิบดี(เหมือนกัน)

(๑๒๕) เขมาหาเรื่องผมก่อน ผมจึงต้อยเขาไปหนึ่งที

(๑๒๖) น้องทำการบ้านไม่เสร็จ พ่อเลยไม่ให้ออกไปเล่นนอกบ้าน

๙.๘.๙.๓ สันธานที่ปรากฏหน้าประโยคนำ

ได้แก่ *กว่า ตอน ถ้า ถ้าหาก มิ(ว่า) เมื่อว่า เมื่อ(ตอน) เช่น*

(๑๒๗) *กว่า* เธอจะรู้ว่าผมหายตัวไป ผมคงนอนอยู่อเมริกาแล้ว

๙.๘.๙.๔ สันธานคาบที่ผสมกันระหว่างสันธานที่ปรากฏหน้าประโยคนำกับสันธานที่ปรากฏหน้าหน้ากริยาในประโยคตาม

ได้แก่ *ก็...จึง กว่า...ก็ ครั้น...ก็ ถ้า...ก็ ถึง(แม้ว่า)...ก็ พอ...ก็ (ก็)เพราะ(ว่า)...*

จึง เมื่อ...ก็ แม้...ก็ แม้ว่า...ก็ ฯลฯ เช่น

(๑๒๘) *ก็* เขาออกกระดาศคำตอบคนอื่น ผมจึงให้เขาดก

๙.๘.๙.๕ สันธานคาบที่ปรากฏหน้านามสองคำหรือกริยาสองคำ

ได้แก่ *ทั้ง...ทั้ง ทั้ง...และ ไม่...ก็ ไม่ว่า...หรือ...ก็ เช่น*

(๑๒๙) *ทั้ง* พ่อทั้งแม่ไม่เห็นด้วยกับความคิดของเขา

๙.๘.๙.๖ สันธานคาบที่เกิดท้ายประโยคนำและนำหน้ากริยาวลีในประโยคตาม

ได้แก่ *แล้ว...ก็ แล้ว...จึง เช่น*

(๑๓๐) *เขา* พูดกับผมแล้วเขาก็ลงเรือนไป

๙.๘.๙.๗ สันธานคาบที่เกิดซ้ำในประโยคหรือท้ายประโยค

ได้แก่ *ก็...ก็...ก็...ก็...ก็ ตาม...ก็...ก็ ตาม อันใด...ก็...อันนั้น เพียงใด...ก็...เพียงนั้น อย่างนั้น...ก็...อย่างนี้ เช่น*

(๑๓๑) ความคิดของนักการเมืองที่ดี คำพูดของนักการเมืองที่ดี ให้พิจารณาเสียก่อน

๙.๘.๙.๘ สันธานอื่น

ได้แก่ ก็ (ถึง)อย่างไรก็ดี (ถึง)อย่างไรก็ตาม เช่น

(๑๓๒) (คุณเคยไปเชียงใหม่) ผมก็เคยไป

สยามไวยากรณ์ เรียกคำเหล่านี้ว่าคำสันธาน (พระยาอุปกิตศิลปสาร, ๒๕๓๓: ๑๐๕-๑๐๗) ลักษณะภาษาไทย ก็ถือว่าเป็นคำสันธาน (บรรจบ พันธุเมธา, ๒๕๔๑: ๑๕๒-๑๕๔) ส่วน โครงสร้างภาษาไทย ถือว่าเป็นคำเชื่อม (วิจิตร ภาณุพงศ์, ๒๕๔๑: ๗๖)

๙.๘.๑๐ อุทานและอาลปนะ

๙.๘.๑๐.๑ อุทาน

อุทานเป็นคำที่เปล่งออกมาเมื่อเกิดอารมณ์ต่าง ๆ เช่น โกรธหรือไม่พอใจ เจ็บปวด ตีใจ ตกใจ ประหลาดใจ ไม่นานใจหรือสองจิตสองใจ รำพึงรำพัน สะเทือนใจ เสียใจ หรือเมื่อต้องการห้าม เมื่อปลอบโยนผู้อื่น เมื่อต้องการเยาะเย้ย เมื่อนึกอะไรขึ้นมาได้ เป็นต้น เช่น

(๑๓๓) แหม! คุณทำกับฉันอย่างนั้นได้อย่างไร

(๑๓๔) อี๊ย! ทำไมถึงเจ็บอย่างนี้

(๑๓๕) ใช้ศรีเสาวลักษณ์ล้ำ แลโลมโลกเอ๋ย

สยามไวยากรณ์ เรียกคำประเภทนี้ว่าคำอุทานบอกอาการ (พระยาอุปกิตศิลปสาร, ๒๕๓๓: ๑๐๙-๑๑๐) ลักษณะภาษาไทย ก็ถือว่าเป็นคำอุทานเช่นกัน (บรรจบ พันธุเมธา, ๒๕๔๑: ๑๕๘-๑๕๙)

๙.๘.๑๐.๒ อาลปนะ

อาลปนะ เป็นคำเรียกขอความช่วยเหลือ เรียกความสนใจ คำเรียก และขานรับหรือตอบรับ เช่น

(๑๓๖) ช่วยด้วย! ช่วยด้วย!

(๑๓๗) ดูกรรมทั้งหมด

(๑๓๘) เออหน้า

(๑๓๙) ครับ

๙.๙ โครงสร้างของคำในภาษาไทย

หน่วยคำ คือหน่วยที่เล็กที่สุดที่มีความหมายในภาษา สำหรับการศึกษารื่องโครงสร้างของคำจะจำกัดเฉพาะเรื่อง หน่วยคำพื้นฐาน หน่วยคำมูล คำประธาน คำประสม คำสมาส และการรวมคำเป็นวลี โดยยึดแบบโครงสร้าง ๔ แบบ คือ แบบขยาย แบบแยก แบบเชื่อม และ แบบซ้อน (ดูข้อ ๙.๗)

๙.๙.๑ หน่วยคำพื้นฐาน

หน่วยคำพื้นฐาน เป็นหน่วยคำไม่อิสระ ไม่สามารถเกิดหรือปรากฏโดยลำพังเป็นส่วนของคำหรือในประโยคได้ จะต้องอาศัยเกาะหน่วยคำอื่นหรือเป็นส่วนหนึ่งของคำจึงจะปรากฏเป็นคำในประโยคได้ หน่วยคำพื้นฐานมีทั้งที่เป็นภาษาไทยเองและที่ยืมมาจากภาษาเขมรและภาษาบาลีสันสกฤต

๙.๙.๑.๑ หน่วยคำพื้นฐานในภาษาไทย

หน่วยคำพื้นฐานในภาษาไทยมีการเติม ภา- การ- ความ- เครื่อง- ชาว- นัก-

ผู้ ฯลฯ เช่น กระเดาะ การกิน ความรัก เครื่องมือ ชาวบ้าน นักดนตรี ผู้ร้าย มีการซ้ำ
พยางค์หรือเปลี่ยนเสียงสระ เช่น กะตุกกะตึก เจ็บเจิบ กะเสือกกะถน
กะชุ่มกะชวย คะยั้นคะยอ ตะบิดตะบอย กะปุมกะป้า ชมิชมัน ตะขีดตะขวง เป็นต้น

๔.๔.๑.๒ หน่วยคำพื้นฐานจากภาษาเขมร

มีการลงอาคม อាំ อ๋าน อ๋าร ระหว่างคำ เช่น จำเริญ ดำเนิน ชำร่วย
 ฯลฯ

๔.๔.๑.๓ หน่วยคำพื้นฐานจากภาษาบาลีสันสกฤต

มีการเติมอุปสรรค เช่น หุจริต ไทวศัพท์ ฯลฯ เติมปัจจัย เช่น กรรมกร
 ภัณฑาคม ฯลฯ

๔.๔.๒ หน่วยคำมูล

หน่วยคำมูล เป็นหน่วยคำอิสระที่สามารถเกิดโดด ๆ โดยไม่จำเป็นต้องเกาะ
 พิงหน่วยคำอื่น อาจจะเป็นคำไทยแท้หรือคำที่ยืมมาจากภาษาอื่นก็ได้ เช่น กก กราบ
 เขี้ยว งาม นก พาน ภัย-แม้้น วสันต์ สุข อติเรก เป็นต้น

๔.๔.๓ คำประสม

คำประสม ได้แก่การนำหน่วยคำพื้นฐานร่วมกับหน่วยคำพื้นฐาน หรือหน่วยคำ
 พื้นฐานกับหน่วยคำมูลมารวมกัน เกิดคำใหม่ซึ่งสามารถเกิดโดด ๆ เป็นอิสระ ไม่ต้อง
 เกาะหน่วยคำอื่นได้ แบ่งเป็น ๓ ชนิด คือ

๙.๙.๓.๑ คำประธานแท้

ได้แก่การนำหน่วยคำพันธะที่ต่างก็เกิดเป็นอิสระไม่ได้มารวมกันเข้าเป็นคำใหม่ เช่น ครั้นเครง เครงเครือว ชดช้อย เป็นต้น

๙.๙.๓.๒ คำประธานเทียม

ได้แก่การนำหน่วยคำมูลที่สามารถเกิดโดด ๆ ได้มารวมกับหน่วยคำพันธะ เช่น การกิน คล่องแคล่ว ความงาม เป็นต้น ส่วนที่เป็นหน่วยคำพันธะคือ การ-
-แคล่ว ความ-

๙.๙.๓.๓ คำประธานเสริม

ได้แก่คำประธานแท้ที่มีหน่วยคำพันธะเพิ่มเป็นอุปสรรคปัจจัยเข้าไป เช่น กระชดกระช้อย มาจาก กระ (ซึ่งเป็นหน่วยคำพันธะ) + ชดช้อย (ซึ่งเป็นคำประธานแท้) พร้อมด้วยการซ้ำ กระ- เข้าหน้าหน่วยคำพันธะ ชด และหน้าหน่วยคำพันธะ ช้อย

๙.๙.๔ คำประสม

ได้แก่การนำหน่วยคำมูลประสมกับหน่วยคำมูล หรือหน่วยคำมูลประสมกับหน่วยคำประสม หรือหน่วยคำประสมประสมกันเอง ให้เกิดเป็นนามประสม กริยาประสมเป็นหลักโดยยึดโครงสร้างแบบแยก แบบขยาย แบบเชื่อม และแบบซ้อน ดังนี้

๙.๙.๔.๑ นามประสม

นามประสมเกิดจากทั้งการนำเอานามประสมกับนาม เอานามประสมกับกริยา

หรือเอานามประสมกับสังขยา แบ่งเป็น ๔ ประเภท คือ

๙.๙.๔.๑.๑ นามประสมแบบขยาย ได้แก่ นามประสมที่ประกอบด้วยส่วนหลักและส่วนขยาย โดยปกติส่วนหลักจะนำหน้าส่วนขยาย เว้นเสียแต่ว่าส่วนขยายจะเป็นสังขยาแสดงจำนวน เช่น ปลาเค็ม กุ้งแห้ง น้ำปลา มือขวา มะขามเปียก สามเกลอ สิบแปดมงกุฏ เป็นต้น

๙.๙.๔.๑.๒ นามประสมแบบแยก ได้แก่ นามประสมที่ส่วนหน้าและส่วนหลังไม่ขึ้นแก่กัน แต่แต่ละส่วนมีอิสระแก่กัน เช่น เสื้อผ่น เกลือแกง ชิงช้าสวรรค์ มือปืน เต้าหู้ทอด ปืนพก โรงเรียน เป้าบิน ส้มตำ รองเท้า ระเบิดมือ เป็นต้น

๙.๙.๔.๑.๓ นามประสมแบบเชื่อม มี ๒ แบบ คือ แบบเชื่อมและ/หรือ กับแบบเชื่อมอนุกรม ดังนี้

๑) นามประสมแบบเชื่อมและ/หรือ เช่น พ้อตา เสื้อเกราะ เจ้านาย เข้ามืด หัวหมูบายศรี หัวก้อย เป็นต้น

๒) นามประสมแบบเชื่อมอนุกรม เช่น เข้าสายปายเย็น สภาผู้แทนราษฎร ปากกาหมึกซึม บ้านเกิดเมืองนอน เป็นต้น

๙.๙.๔.๑.๔ นามประสมแบบซ้อน ได้แก่ นามประสมที่มีส่วนได้แย้งหน้าและส่วนได้แย้งหลังเป็นสิ่งที่เดียวกันหรือบุคคลเดียวกัน เช่น เสื้อสาต อาทิเช่น วัตวาทาราม มีสง เป็นต้น

๙.๙.๔.๒ กริยาประสม

กริยาประสมเกิดจากการนำกริยาประสมกริยา กริยาประสมกับนาม ตามโครงสร้างแบบขยาย แบบแยก แบบเชื่อม และแบบซ้อน เช่นเดียวกับนามประสม ดังนี้

๙.๙.๔.๒.๑ กริยาประสมแบบขยาย ได้แก่ กริยาประสมที่ประกอบด้วยกริยาเป็นส่วนหลักและกริยาหรือวิเศษณ์กริยาเป็นส่วนขยาย หรือนามเป็นส่วนหลักและ

กริยาเป็นส่วนขยาย โดยปกติส่วนหลักจะนำหน้า ส่วนขยายจะตามหลัง เช่น กินข้าว
เข้าไป แห้งกร้าว คิดถึง ทำแท้ง อ่านออก ใจร้าย มีคาง ท้องแก่ เป็นต้น

๔.๔.๔.๒.๒ กริยาประสมแบบแยก ได้แก่กริยาประสมอันประกอบด้วยกริยา
เป็นส่วนหน้าและนามหรือกริยาเป็นส่วนหลัง เช่น ติดลม ตกใจ ช้ำมหัว จับใช้ เจ็บ
ใจ ทำเป็น คิดออก เป็นต้น

๔.๔.๔.๒.๓ กริยาประสมแบบเชื่อม มีด้วยกัน ๒ แบบ คือ แบบเชื่อมและ/
หรือ และ แบบเชื่อมอนุกรม

๑) กริยาประสมแบบเชื่อมและ/หรือ เช่น เข้าออก ดูแล ปกป้อง
โอดครวญ โอบอุ้ม ถูกผิด เท็จจริง สุกดิบ เป็นต้น

๒) กริยาประสมแบบเชื่อมอนุกรม เช่น จำเพาะเจาะจง ชัดเซ
พเนจร ปกป้องรักษา เหาะเหินเดินอากาศ คุ้มดีคุ้มร้าย ใจดีสู้เสือ เล่นหูเล่นตา เป็นต้น

๔.๔.๔.๒.๔ กริยาประสมแบบซ้อน ได้แก่กริยาสองคำที่มีความหมาย
เหมือนกันหรือใกล้เคียงกันนำมาเข้าคู่กัน เพื่อให้ความหมายชัดเจนยิ่งขึ้นหรือเพื่อผู้ฟัง
ผู้ใช้คำดังกล่าวไม่สับสน เช่น แหะเหิน ชีตตรง เหวงหยอ ยั่วแหย่ ยากจน แสลงอน
 เป็นต้น

๔.๔.๕ คำสมาส

คำสมาส คือการเอาคำบาลีสันสกฤตหลายคำมาประกอบกันตามระเบียบ
ไวยากรณ์ของภาษาบาลีสันสกฤต คำสมาสในภาษาไทยมักปรากฏเป็นแบบขยายและ
แบบเชื่อม ดังนี้

๔.๔.๕.๑ คำสมาสแบบขยาย

ได้แก่การนำคำบาลีสันสกฤตมาประสมกันโดยคำหน้าทำหน้าที่เป็นส่วนขยาย

และคำหลังเป็นส่วนหลัก ซึ่งปรากฏใช้เป็นได้ทั้งนามและกริยา เช่น *ไปรษณียบัตร*
โทรศัพท์ *พลศึกษา* *ราชเทวี* *ศตวรรษ* *สมุด* เป็นต้น

๔.๔.๕.๒ คำสมาสแบบเชื่อม

ได้แก่การนำนามหรือกริยาสองคำมาสมาสกันแบบเชื่อมและ/หรือ แล้วใช้
เป็นนามหรือกริยา เช่น *มาติกาบังสุกุล* *ศีลธรรม* *อุปพยัญชนะ* (แปลว่า กับข้าว)
อภิเชกสมรส *อุปสมบทบรรพชา* เป็นต้น

๔.๔.๖ การรวมคำเป็นวลีในภาษาไทย

วลีสำคัญที่ใช้ในภาษาไทยคือ นามวลีและกริยาวลี ดังนี้

๔.๔.๖.๑ นามวลี

นามวลี เป็นวลีที่มีหน้าที่หลักในประโยค อาจจะประกอบด้วยนาม สรรพนาม
ลักษณนาม สังกยา นิยมลักษณ และอาจจะมีการิยานุเคราะห์และกริยาแทรกอยู่ก็ได้
เช่น *พวกเราสามคนนี้* *คนดีที่โลกต้องการ* *อย่างดี* *ที่เมืองนอก* *ในถนนหลวง* เป็นต้น

๔.๔.๖.๒ กริยาวลี

กริยาวลี เป็นวลีที่อาจจะประกอบด้วยปฏิเสธ กริยานุเคราะห์ กริยา นามวลี คำ
ท้ายประโยค เช่น *ไม่ควรเข้ามาเสาะแสวงหาประโยชน์* *น่าจะเดินทางเข้าไปประเทศ*
นั้นอย่างสงบ *ปรารถนาจะมีโอกาสเข้าพบคุณ* เป็นต้น

๔.๑๐ กลไกในการวิเคราะห์ภาษาไทย

"กลไกในการวิเคราะห์ภาษาไทยจัดว่ามีเกณฑ์ที่น่าพิจารณายู่ ๔ เกณฑ์ คือ เกณฑ์ขอบเขตภายในประโยค ที่เชื่อว่าประโยคจะมีขอบเขตแน่นอน การจะเคลื่อนส่วนได้แก่ใดส่วนได้แก่หนึ่งจะต้องยึดขอบเขตของประโยค เป็นสำคัญ เกณฑ์การครอบงำหรือปาละ เป็นที่เชื่อกันว่ากริยาวลีในภาษาไทยปาละนามหรือนามวลี คำหนึ่งก็มีสิทธิครอบงำให้คำอื่นเกิดในอาณาเขตของมันได้หรือไม่ได้ เกณฑ์การเคียงข้าง ถ้าหากมีการนำส่วนได้แก่ไปแทรกบางตำแหน่งในประโยคแล้วอาจจะเป็นสาเหตุให้กริยาวลีไม่สามารถปาละหรือครอบงำส่วนได้แก่ที่อยู่ห่างออกไปเพราะถูกแทรกตรง ก็จะทำให้เป็นประโยคที่ผิดไวยากรณ์ เกณฑ์พันธะ ส่วนได้แก่ที่เป็นเอกมัยหรือเป็นสิ่งเดียวกันหรือมีความหมายเหมือนกันจัดให้มีดัชนีรวมกันเพื่อแสดงพันธะระหว่างสองส่วนได้แก่ดังกล่าว เกณฑ์การกระเด็นขึ้นหรือกระดกลงเพื่อเน้นความ เชื่อว่าส่วนได้แก่บางอย่างก็กระเด็นขึ้น บางอย่างก็กระดกลงเมื่อต้องการเน้นความ เกณฑ์โยงสัมพันธ์ ตามเกณฑ์การปริวรรต ส่วนได้แก่ที่ปรากฏข้างหน้าจะมีอิทธิพลเหนือส่วนได้แก่ที่มาข้างหลัง หากมีการเปลี่ยนแปลงมักจะเกิดกับส่วนได้แก่หลัง แต่เกณฑ์โยงสัมพันธ์กลับปรากฏว่าส่วนได้แก่ที่มาข้างหลังมีอิทธิพลเหนือส่วนได้แก่ที่มาข้างหน้า เกณฑ์หน้าที่หลัก เชื่อว่ากริยาวลีเป็นตัวกำหนดหน้าที่หลักของนามหรือนามวลีหรือสันธานกริยาที่ทำหน้าที่เป็นวิเศษณการ เกณฑ์การควบคุม โดยเน้นว่านามหรือนามวลีมีหน้าที่ควบคุมกริยาหรือกริยาวลีที่ตามมา"

(อุตม วโรตมสิภยดิตต์, ๒๕๓๕: ๑๔๙-๑๕๐)

๙.๑๑ สรุป

ในบทนี้เราได้เห็นแนวคิดที่แตกต่างออกไปโดยสิ้นเชิงจากไวยากรณ์ดั้งเดิม และไวยากรณ์โครงสร้าง เพราะความเชื่อในเรื่องไวยากรณ์สากล โครงสร้างรูปลึก โครงสร้างรูปผิว และการปริวรรต แม้ว่าการวิเคราะห์เรื่องหน่วยเสียงอาจจะไม่แตกต่างจาก โครงสร้างภาษาไทย ไปมากนัก แต่ในด้านโครงสร้างของคำและประโยคแล้วจะแตกต่างออกไปโดยสิ้นเชิง

มีการวิเคราะห์อยู่ ๒ เรื่องที่แตกต่างออกไปจากที่เคยเรียนกันมามากนั่นก็คือ เรื่องบุพบทหรือบุรพบท ซึ่งตำราเล่มนี้ถือว่าไม่มีในภาษาไทย คำที่เคยคิดกันว่าเป็น บุรพบทนั้นก็คำอธิบายว่าเป็นคำนามหรือคำกริยา บางคำก็อนุพันธ์มาจากคำอื่น อีกเรื่องหนึ่งก็คือ เรื่องคำลงท้าย ซึ่งตำราเล่มนี้ถือว่าอนุพันธ์มาจากประโยคกฤตกรรม

นอกจากนี้ในตอนท้ายตำราเล่มนี้ยังได้เสนอแนวคิดตามทฤษฎีปาละและ พันธะ (government and binding theory) อันเป็นแนวคิดในทศวรรษที่ ๑๙๘๐ ของ ชอมสกี ผู้ปฏิวัติวงการภาษาศาสตร์ด้วยทฤษฎีปริวรรต ในทศวรรษที่ ๑๙๕๐

จึงนับได้ว่าเป็นการวิเคราะห์โครงสร้างภาษาไทยในอีกแนวหนึ่งที่น่าสนใจ